

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИК ПАРТИЯСЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЯ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЯ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

№ 28 (4513). 1960 ч. февраль 4, четверг. | Өртээ 20 көп.

Мурнакчыларның үлегери кыйгырып тур

Ажыл-агыйның азы-бүрү участтарында бедик бүдүрүктүгү чөпкүтү үлөгөр чижектерин көргүзүп турар мурнакчыларын дуржулгалары болза чеди чымды оналдалары ажыр күөсеттир дээринге бүзүрелди хайныктырмышан, улетшүрде, транспортта болгаш кезде ажыл-агыйда бүгү ажыл-ишчилерин улам өки ажилдарымыз сорул кирип турар.

Областың улус ажыл-агыйнын мурнакчыларынын бири область чөвүлел хуралынын киржикчилери чеди чымды ийги чымдын онаалдымы ноябрь 7-ге чедир күөседирин шиптирлээш, мыды үлегери эдеринче Тываның бүгү ажылчы чоннарын кыйгырган. Транспортчулар база-ла тодугай хүлээлгени алганнар. Ол чарыш болуңу мурнакчыларын илередип турар. Тес-Хемин Шүүрматка улетшүр комбинатын январь бүдүрүгө планын ийити продукция талазы-биле 118 хуу, бараланың продукция талазы-биле 127 хуу күөсеткен. Ак-Довурактын иш заводунда шлоара бригадасы (Бригадир Сат Торжу) ол-ла айың бүдүрүгө планын 160 хуу күөседир алган. Кызылдың № 2 чык АТК-зынын чөлээштери эштер Люблин биле Невомыны олар ам 1961 чылдың сөөлү кварталынын үдүгө кириштир амылдап туралар.

Эрткен чылын 100 хой бүзүрден 162 хураганы алган О. Лопсанчал, 147 хураганы алган С. Кандан, хой санында 8 кг дүктү кыргаш Б. Авандыва, ивектин дун-күлде семитилгени ортумакы биле 1280 грами чедирген М. Чамба, бызаа ажаакчылары эштер П. Кузнецов, Е. Гулова, хаваа ажаакчылары И. Демикей, И. Додуклей, саанчылар С. Баукова, С. Союр оларнын аттары бистин областы зоргаландырып турар. Олар чеди чымды ийги чымды улам бедиткен хүлээлгелерин алган болгаш боттарынын үлегери эдеринче кезден ажыл-ишчилерин кыйгырмышан, ажылчынын дуржулгаларын массаларга непередиш туралар.

Совет кижилерин бодалдары болгаш күженишкенири бистин буртуңнар шимчээшкенисти дүргедиринче, улус ажыл-агыйн көгүжүдери чеди чыл планын хуусаа бетинде күөседиринче улаанганын өске-даа үлөгөр чижектерин бистин областан ам-даа дыма хойу-биле көргүзүп болур. Базым санында илереп, чедикшикенири куттулуп кээп турар шак мыды мурнакчы кижилерин адаары чеди кайгамчык өөрүчү!

СЭКП-нин XXI съездинин төөгүлүт шиптирлеринге сорул кирген ажылчы чоннар СЭКП ТК-ның декабрь Пленумунун доктаалын чугаалап көрүшпаш, чеди чымды ийги чымды боттарына бедиткен хүлээлгелерин алган. Апаз үлөзүлөш, бо чымды областа өт, сут, дүк бүдүрери база ону күрүңеге садары эрткен чылдагызындан дыка өсөр.

Каа-Хем, Улуг-Хем районнарын

Чөөста чаа Рязань областың кезде ажыл-агыйнын дык хой мурнакчыларына Социалистик Күш-Ажылдын Маадры деп аты тывысқан. Рязаньчылар чавактын бедик шаңналарынга хайры кылдыр мал ажылчыны продукцияларын бүдүреринче чеди чылда даалгаларын үш-ле чыл дүгүзүндө күөседирин хүлээлгениер.

Чурунта: Социалистик Күш-Ажылдын Маадры, саанчы П. Н. Коврова Сараявек районда «Ильичини турсаалды» колхозтуң хаваа ферманын эргелекчи И. М. С. Савочкинага Социалистик Күш-Ажылдын Маадры атты алганы дөш байыр чедиршп тур. Фото Г. Уалыцовтуу.

ССРЭ-нин чонунун өөредилге деңнелинин, национал составының болгаш назы-хар байдалының дугайында

1959 чылда чоннуң Бүгү-эвилел чизе-бүрүткелнин сан-медээлериниң талазы-биле

ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелиниң чанында Төп Статистика Эргелелиниң дыңнады

ССРЭ-нин чонунун чизе-бүрүткелнин баштайгы доңчу түңнелдерин эрткен чылдың майда парлалга чарлаан болгай. Чизе-бүрүткелдин мыдыг азылыг түңнелдериниң баштайгы кезең ажылдап кылырын ССРЭ-нин ТЭС амы уде дооскан, ол болза эртем, өөредилге, национал болгаш төрөң дыл талазы-биле, а ол ишкеш эр, хөзөөленин, назы-харынын болгаш өг-бүзе байдалын талазы-биле чонну тодаргай көргүзүп турар.

1959 чылдың январь 15-те ССРЭ-нин чонунун саны 208.826.650 кижин, оң иштинде эр улус 94.050.303 кижиг хөзөөкөнөр 114.776.347 кижиг болган деп ТЭС-ниң дыңнадында айтып турар.

Совет эрге-чагырганың чылдарынын дүргүзүлгө бистин чуртувуска булуг культура революциянын ботландырган. Коммунист партиянын үдүргүзүлгө-биле Совет Эвилелиниң бүгү улустары культураның чечектендишкенин чедип алган. 1913 чылда хааныг Россияга дөди, дооспаш дөди болгаш тускай ортумак эртемниң чүгө 290 муң хире кижиг санааттыгып турган; амы уде оларнын саны 13,4 миллион кижиг болуп турар. Эге өөредилгеде өрү эрткен алган кижилериниң саны 1897 чылда чонунун чизе-бүрүткелнин түңнелдеринде бүгү хааныг Россияга 1,4 миллион кижиг болуп турган. Ам 71,2 миллион ажылчы чоннар эге өөредилгеде өрү эртемниң, ийчаарга 58,7 миллион кижиг дөди, ортумак болгаш долу эвес ортумак эртемниң болуп турар болгаш 12,5 миллион кижиг—дооспаш чеди чыл өөредилгелиг болуп турар.

Совет күрүңеге хөзөөкөнөргө өөренир эргени эр улус-биле бир дөмөй кылдыр тывысқан. Дөди эртемниң 3,8 миллион кижигден 1,8 миллион ажыл кижиг, азы 49 хузуу хөзөөкөнөр, а ортумак болгаш долу эвес ортумак эртемниң 55 миллион кижигден 29 миллион кижиг, азы 53 хузуу хөзөөкөнөр болуп турар.

Дөди эртемниң кижилер 1939 чылдыңга дейгөргө 1959 чылда хоорайларга 3,3 катап, а кездеге—2,8 катап көвүдөш; ортумак болгаш долу эвес ортумак эртемниң кижилериниң саны хоорайларга 3,5 катап, а кездеге—4,2 катап өскөн.

Чонунун революция мурунудагы чизе-бүрүткелинин сан-медээлеринде деңзөргө, 9—49 хар назымыг бижик билерлериниң хузуу 26,3-тен 98,5 хуу чедир, оң иштинде бижик билер хөзөөкөнөриниң хузуу 13,7-ден 97,8 хуу чедир көвүдөш, оң-биле кады кезде черлерде бижик билер хөзөөкөнөриниң хузуу 9,6-дан 97,5 хуу чедир өскөн.

Чонунун революция мурунудагы чизе-бүрүткелинин сан-медээлеринде деңзөргө, 9—49 хар назымыг бижик билерлериниң хузуу 26,3-тен 98,5 хуу чедир, оң иштинде бижик билер хөзөөкөнөриниң хузуу 13,7-ден 97,8 хуу чедир көвүдөш, оң-биле кады кезде черлерде бижик билер хөзөөкөнөриниң хузуу 9,6-дан 97,5 хуу чедир өскөн.

Чонунун революция мурунудагы чизе-бүрүткелинин сан-медээлеринде деңзөргө, 9—49 хар назымыг бижик билерлериниң хузуу 26,3-тен 98,5 хуу чедир, оң иштинде бижик билер хөзөөкөнөриниң хузуу 13,7-ден 97,8 хуу чедир көвүдөш, оң-биле кады кезде черлерде бижик билер хөзөөкөнөриниң хузуу 9,6-дан 97,5 хуу чедир өскөн.

Чонунун революция мурунудагы чизе-бүрүткелинин сан-медээлеринде деңзөргө, 9—49 хар назымыг бижик билерлериниң хузуу 26,3-тен 98,5 хуу чедир, оң иштинде бижик билер хөзөөкөнөриниң хузуу 13,7-ден 97,8 хуу чедир көвүдөш, оң-биле кады кезде черлерде бижик билер хөзөөкөнөриниң хузуу 9,6-дан 97,5 хуу чедир өскөн.

БИСТИҢ ОБЛАСТА

Ол чоннуң хүндүткелинде

П. Романов Москваның медицина институтун дооскаш, Тывага чедип келген. Ону кадык камгала килдири областың Бай-Тайга районун «Малчын» колхозунче чоруткан.

Тываның ырак булуңу «Малчын» колхозтуң колхозчулары дөди эртемниң, амык эмчини өөрүшкүчү-биле хүлээп алганнар. Павел Александровиче сөс билбеси болгаш ажылга дуржулга чөгү ону баштайгы удааларда бергелерге таварыштырып

Революция мурунуда хааныг Россиянын кылдыг черлеринин, ылаңгы Кылдык Соңу чүктүң болгаш Ортаа Азиянын хой-хой улустары барык калбаа-биле бижик билбес тайгы кезең ажылдап кылырын ССРЭ-нин ТЭС амы уде дооскан, ол болза эртем, өөредилге, национал болгаш төрөң дыл талазы-биле, а ол ишкеш эр, хөзөөленин, назы-харынын болгаш өг-бүзе байдалын талазы-биле чонну тодаргай көргүзүп турар.

ССРЭ-де 766 дөди өөредилге черлери болгаш 3346 техникумнар база өске-даа тускай ортумак өөредилге черлери бар, оларда өөредилгени халас боттандырып турар: дөди өөредилге черлеринде өөренишкенириниң саны 1939 чылдыңга дейгөргө 2 катап, а тускай ортумак өөредилге черлеринде өөренишкенириниң саны—1,3 катап көвүдөш.

Англиянын, Франциянын, Германиянын Федеративтик Республикасынын болгаш Италиянын каттыштыр алырга безин, оларнындан барык дөрт катап хой студенттер амы уде ССРЭ-ниң дөди өөредилге черлеринде өөренип турар. ССРЭ ижкенилер белеткен үндүр талазы-биле АКШ-ты шагда-ла эртен. 1958 чылда Совет Эвилелинге 94 муң ижкенилерин, а АКШ-ка чүгө-ле 35 муң ижкенилерин белеткен үндүргөн.

Чонунун национал составынын дугайында тодаргай сан-медээлерин ТЭС-ниң дыңнадында көргүзүп турар. Чижээлөөргө, ССРЭ-де 114.588 муң орустар, 36.981 муң украиннар, 7.829 муң белорустар, 6.004 муң уйбектер, 3.581 муң казактар, 2.929 муң азербайджаннар, 2.787 муң армянар, 2.650 муң грузиннар, 2.326 муң литвалар, 2.214 муң молдаваннар, 1.400 муң латыштар, 1.397 муң таджиктер, 1.004 муң туркменнар, 974 муң кыргыздар, 969 муң эстоннар болгаш онда өскелер санааттыгып турар деп айтып турар. Эвилелденген республикаларын азы-биле тус-тус националдарын санын дугайында сан-медээлерин база көргүзүп турар.

1939 чылдан өскөлөш 1959 чылга чедир уениң дүргүзүлгө ийитизиле ССРЭ-нин чонунун саны 9,5 хуу өскөн-биле кады, Уралдын районнарын чонун 32 хуу, Барыны Сибириниң—24 хуу, Чөө Сибириниң—34 хуу, ыраккы Чөө чүктү—70 хуу, Ортаа Азиянын болгаш Казакстанын—38 хуу өскөн деп демдегеп турар.

Назы-хар болгаш эр, хөзөөкөн талазы-биле чонун хуваалдыжга хамаарыштырган бөлүктө айтып турган. Ийчазла-даа күзөл-сорукут амык эмчи удатпай чуртагыч чон-биле таныжып, ажылчынын уун биле берген.

Ол эрткен чылын колхозтуң ырак фермаларына болгаш одаларда малчыларынга 38 катап чалааларга барып, араал кижилерге чөгүрү үзүңде эмчи дузалачынын чедирген. Эмчи Романов чораш черинде лекция, беседеларын кылдып, культурууг ары-шевөр чурттаарын чоңга сүмелен турар.

ӨӨРЕНИКЧИЛЕР БОТТАРЫ

Бай-Тайга районун Шуй ортумак шоланың өөреникчилери шкоданы, интернаттын иштин аштап, арыларын, от салырын болгаш өске-даа ажылдары боттары кылдыр деп шиптирлеш алганнар. Оң уламында дык хой техниктиг ажилдакчыларын саны кызыртылган.

Өөреникчилер бот хандырылгада ишчезен сөөлүнде класстарын ары-шевөр байдалы дык экижзеш. Школаның дузалар ажыл-агыйында он беш хаваннарын азырап, ажаарын база-ла өөреникчилер боттары күөседир турар. М. САЛЧАН.

Хойжунун коданында

Тоңу районун «Совет Тыва» колхозунун хойжуу эш Биче-оол бо артелге үр чылдарда амылдап келген.

Амы уде ол 290 ирти, 80 молдурганы кадарып турар. Эрткен чылды ол малдарын ортумактын өрү семитилгенин чедип алган болгаш хой бүзүрүлгө 2,5 кг дүктү кыргашан. 4 чадагай кажааны тудул алган.

Бо хойжу 1960 чылда хой бүзүрүлгө 3,5 кг дүктү кыргаш амырын хүлээлгени.

Организастиг чоруп турар

СЭКП ТК-ның декабрь Пленумунун шиптирлери-биле күш-ажылчы сорул кирген өвүр районун «Торгалыг» кезде ажыл-агый артелиниң тудуужулары чеди чыл планынын ийги чымдын тулуг планын ботландырып дөш, тулуг мыжымыг бедиткелин организастиг чорууун турар.

Чонунун национал составынын дугайында тодаргай сан-медээлерин ТЭС-ниң дыңнадында көргүзүп турар. Чижээлөөргө, ССРЭ-де 114.588 муң орустар, 36.981 муң украиннар, 7.829 муң белорустар, 6.004 муң уйбектер, 3.581 муң казактар, 2.929 муң азербайджаннар, 2.787 муң армянар, 2.650 муң грузиннар, 2.326 муң литвалар, 2.214 муң молдаваннар, 1.400 муң латыштар, 1.397 муң таджиктер, 1.004 муң туркменнар, 974 муң кыргыздар, 969 муң эстоннар болгаш онда өскелер санааттыгып турар деп айтып турар. Эвилелденген республикаларын азы-биле тус-тус националдарын санын дугайында сан-медээлерин база көргүзүп турар.

Чонунун национал составынын дугайында тодаргай сан-медээлерин ТЭС-ниң дыңнадында көргүзүп турар. Чижээлөөргө, ССРЭ-де 114.588 муң орустар, 36.981 муң украиннар, 7.829 муң белорустар, 6.004 муң уйбектер, 3.581 муң казактар, 2.929 муң азербайджаннар, 2.787 муң армянар, 2.650 муң грузиннар, 2.326 муң литвалар, 2.214 муң молдаваннар, 1.400 муң латыштар, 1.397 муң таджиктер, 1.004 муң туркменнар, 974 муң кыргыздар, 969 муң эстоннар болгаш онда өскелер санааттыгып турар деп айтып турар. Эвилелденген республикаларын азы-биле тус-тус националдарын санын дугайында сан-медээлерин база көргүзүп турар.

Чонунун национал составынын дугайында тодаргай сан-медээлерин ТЭС-ниң дыңнадында көргүзүп турар. Чижээлөөргө, ССРЭ-де 114.588 муң орустар, 36.981 муң украиннар, 7.829 муң белорустар, 6.004 муң уйбектер, 3.581 муң казактар, 2.929 муң азербайджаннар, 2.787 муң армянар, 2.650 муң грузиннар, 2.326 муң литвалар, 2.214 муң молдаваннар, 1.400 муң латыштар, 1.397 муң таджиктер, 1.004 муң туркменнар, 974 муң кыргыздар, 969 муң эстоннар болгаш онда өскелер санааттыгып турар деп айтып турар. Эвилелденген республикаларын азы-биле тус-тус националдарын санын дугайында сан-медээлерин база көргүзүп турар.

Чонунун национал составынын дугайында тодаргай сан-медээлерин ТЭС-ниң дыңнадында көргүзүп турар. Чижээлөөргө, ССРЭ-де 114.588 муң орустар, 36.981 муң украиннар, 7.829 муң белорустар, 6.004 муң уйбектер, 3.581 муң казактар, 2.929 муң азербайджаннар, 2.787 муң армянар, 2.650 муң грузиннар, 2.326 муң литвалар, 2.214 муң молдаваннар, 1.400 муң латыштар, 1.397 муң таджиктер, 1.004 муң туркменнар, 974 муң кыргыздар, 969 муң эстоннар болгаш онда өскелер санааттыгып турар деп айтып турар. Эвилелденген республикаларын азы-биле тус-тус националдарын санын дугайында сан-медээлерин база көргүзүп турар.

Чонунун национал составынын дугайында тодаргай сан-медээлерин ТЭС-ниң дыңнадында көргүзүп турар. Чижээлөөргө, ССРЭ-де 114.588 муң орустар, 36.981 муң украиннар, 7.829 муң белорустар, 6.004 муң уйбектер, 3.581 муң казактар, 2.929 муң азербайджаннар, 2.787 муң армянар, 2.650 муң грузиннар, 2.326 муң литвалар, 2.214 муң молдаваннар, 1.400 муң латыштар, 1.397 муң таджиктер, 1.004 муң туркменнар, 974 муң кыргыздар, 969 муң эстоннар болгаш онда өскелер санааттыгып турар деп айтып турар. Эвилелденген республикаларын азы-биле тус-тус националдарын санын дугайында сан-медээлерин база көргүзүп турар.

Чонунун национал составынын дугайында тодаргай сан-медээлерин ТЭС-ниң дыңнадында көргүзүп турар. Чижээлөөргө, ССРЭ-де 114.588 муң орустар, 36.981 муң украиннар, 7.829 муң белорустар, 6.004 муң уйбектер, 3.581 муң казактар, 2.929 муң азербайджаннар, 2.787 муң армянар, 2.650 муң грузиннар, 2.326 муң литвалар, 2.214 муң молдаваннар, 1.400 муң латыштар, 1.397 муң таджиктер, 1.004 муң туркменнар, 974 муң кыргыздар, 969 муң эстоннар болгаш онда өскелер санааттыгып турар деп айтып турар. Эвилелденген республикаларын азы-биле тус-тус националдарын санын дугайында сан-медээлерин база көргүзүп турар.

Чонунун национал составынын дугайында тодаргай сан-медээлерин ТЭС-ниң дыңнадында көргүзүп турар. Чижээлөөргө, ССРЭ-де 114.588 муң орустар, 36.981 муң украиннар, 7.829 муң белорустар, 6.004 муң уйбектер, 3.581 муң казактар, 2.929 муң азербайджаннар, 2.787 муң армянар, 2.650 муң грузиннар, 2.326 муң литвалар, 2.214 муң молдаваннар, 1.400 муң латыштар, 1.397 муң таджиктер, 1.004 муң туркменнар, 974 муң кыргыздар, 969 муң эстоннар болгаш онда өскелер санааттыгып турар деп айтып турар. Эвилелденген республикаларын азы-биле тус-тус националдарын санын дугайында сан-медээлерин база көргүзүп турар.

Чонунун национал составынын дугайында тодаргай сан-медээлерин ТЭС-ниң дыңнадында көргүзүп турар. Чижээлөөргө, ССРЭ-де 114.588 муң орустар, 36.981 муң украиннар, 7.829 муң белорустар, 6.004 муң уйбектер, 3.581 муң казактар, 2.929 муң азербайджаннар, 2.787 муң армянар, 2.650 муң грузиннар, 2.326 муң литвалар, 2.214 муң молдаваннар, 1.400 муң латыштар, 1.397 муң таджиктер, 1.004 муң туркменнар, 974 муң кыргыздар, 969 муң эстоннар болгаш онда өскелер санааттыгып турар деп айтып турар. Эвилелденген республикаларын азы-биле тус-тус националдарын санын дугайында сан-медээлерин база көргүзүп турар.

Чонунун национал составынын дугайында тодаргай сан-медээлерин ТЭС-ниң дыңнадында көргүзүп турар. Чижээлөөргө, ССРЭ-де 114.588 муң орустар, 36.981 муң украиннар, 7.829 муң белорустар, 6.004 муң уйбектер, 3.581 муң казактар, 2.929 муң азербайджаннар, 2.787 муң армянар, 2.650 муң грузиннар, 2.326 муң литвалар, 2.214 муң молдаваннар, 1.400 муң латыштар, 1.397 муң таджиктер, 1.004 муң туркменнар, 974 муң кыргыздар, 969 муң эстоннар болгаш онда өскелер санааттыгып турар деп айтып турар. Эвилелденген республикаларын азы-биле тус-тус националдарын санын дугайында сан-медээлерин база көргүзүп турар.

Чонунун национал составынын дугайында тодаргай сан-медээлерин ТЭС-ниң дыңнадында көргүзүп турар. Чижээлөөргө, ССРЭ-де 114.588 муң орустар, 36.981 муң украиннар, 7.829 муң белорустар, 6.004 муң уйбектер, 3.581 муң казактар, 2.929 муң азербайджаннар, 2.787 муң армянар, 2.650 муң грузиннар, 2.326 муң литвалар, 2.214 муң молдаваннар, 1.400 муң латыштар, 1.397 муң таджиктер, 1.004 муң туркменнар, 974 муң кыргыздар, 969 муң эстоннар болгаш онда өскелер санааттыгып турар деп айтып турар. Эвилелденген республикаларын азы-биле тус-тус националдарын санын дугайында сан-медээлерин база көргүзүп турар.

Чонунун национал составынын дугайында тодаргай сан-медээлерин ТЭС-ниң дыңнадында көргүзүп турар. Чижээлөөргө, ССРЭ-де 114.588 муң орустар, 36.981 муң украиннар, 7.829 муң белорустар, 6.004 муң уйбектер, 3.581 муң казактар, 2.929 муң азербайджаннар, 2.787 муң армянар, 2.650 муң грузиннар, 2.326 муң литвалар, 2.214 муң молдаваннар, 1.400 муң латыштар, 1.397 муң таджиктер, 1.004 муң туркменнар, 974 муң кыргыздар, 969 муң эстоннар болгаш онда өскелер санааттыгып турар деп айтып турар. Эвилелденген республикаларын азы-биле тус-тус националдарын санын дугайында сан-медээлерин база көргүзүп турар.

Чонунун национал составынын дугайында тодаргай сан-медээлерин ТЭС-ниң дыңнадында көргүзүп турар. Чижээлөөргө, ССРЭ-де 114.588 муң орустар, 36.981 муң украиннар, 7.829 муң белорустар, 6.004 муң уйбектер, 3.581 муң казактар, 2.929 муң азербайджаннар, 2.787 муң армянар, 2.650 муң грузиннар, 2.326 муң литвалар, 2.214 муң молдаваннар, 1.400 муң латыштар, 1.397 муң таджиктер, 1.004 муң туркменнар, 974 муң кыргыздар, 969 муң эстоннар болгаш онда өскелер санааттыгып турар деп айтып турар. Эвилелденген республикаларын азы-биле тус-тус националдарын санын дугайында сан-медээлерин база көргүзүп турар.

Чонунун национал составынын дугайында тодаргай сан-медээлерин ТЭС-ниң дыңнадында көргүзүп турар. Чижээлөөргө, ССРЭ-де 114.588 муң орустар, 36.981 муң украиннар, 7.829 муң белорустар, 6.004 муң уйбектер, 3.581 муң казактар, 2.929 муң азербайджаннар, 2.787 муң армянар, 2.650 муң грузиннар, 2.326 муң литвалар, 2.214 муң молдаваннар, 1.400 муң латыштар, 1.397 муң таджиктер, 1.004 муң туркменнар, 974 муң кыргыздар, 969 муң эстоннар болгаш онда өскелер санааттыгып турар деп айтып турар. Эвилелденген республикаларын азы-биле тус-тус националдарын санын дугайында сан-медээлерин база көргүзүп турар.

Европаның социалистиг чурттарының Коммунистиг болгаш ажылчы партиаларының төлээлекчилериниң көдээ ажыл-агый хөгжүлдезиниң талазынга дуржулга солчурунун дугайында чөвүлел хуралы

Европаның социалистик чурттарының Коммунистиг болгаш ажылчы партиаларының төлээлекчилериниң көдээ ажыл-агый хөгжүлдезиниң талазынга дуржулга солчурунун дугайында чөвүлел хуралы февральдын 2-де Москвада ажытылган.

Чөвүлел хуралды ажылдап дараазында төлээлекчилер киржишп турар.

Албаниянын Күш-ажыл партиаларында — эштер Эшвер Ходжа, Мекмет Шеху, Матео Чома, Нести Несе. Болгариянын Коммунистиг партиаларында — эштер Тодор Живков, Антон Югов, Станко Тодор, Иван Прыма, Христо Даскалов.

Венгриянын Социалистик ажылчы партиаларында — эштер Янош Кадар, Ференц Мюнхик, Лайош Фелер.

Германиянын Социалистик чыгыш аай партиаларында — эштер Вальтер Ульбрихт, Отто Гроветец, Бруно Лейпнер, Герхард Грюнеберг болгаш ГДР-нин көдээ ажыл-агый министри Ганс Райхель.

Польшаның Каттышкан ажылчы партиаларында — эштер Владислав Гомулка, Юзеф Циранкевич, Эдвард Окар, Эдмунд Пшудковский, Мечислав Ягелский, Болеслав Януш.

Румыниянын Ажылчы партиаларында — эштер Георге Георгиу-Деж, Стойка Киву, Александру Могесореш, Александру Бырладану, Ион Коэма.

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиаларында — эштер Н. С. Хрущев, Н. И. Игнатов, А. Б. Аристов, А. Н. Косыгин, В. В. Максимов, Г. А. Денисов, Т. Д. Лысенко.

Чехословакиянын Коммунистиг партиаларында — эштер Антонин Новотный, Вильям Широкый, Станка Шамуек, Вратислав Крутина, Любомир Штругал.

ЧЕДИ ЧЫЛДЫҢ УЛУУНГЕ КИРИШТИР

Ийги чылдың онаалдарын күүседир

ССРЭ-нин Дээди Советинин чөөк-та чаа эртен сессиясына—Чепселенишкенин дүжүрү—тайбын быжылаарыч болгаш улустар аразыга найралды хандырычыче орук—деп, эш Н. С. Хрущевтин илеткенин, ССРЭ-нин Чепсекте Күштерин база дагы улуг-биле кызылар дугайында Хойжуну, делегейин бүгү күрүмелеринин парламенттеринге болгаш чазалтарына ССРЭ-нин Дээди Советинин Кыйгырымын «Совет Тыва» кезде ажыл-агый артелинин колхозчулары улуг өрүшкү-биле болгаш бедик көдүр-луүшкүн-биле уткаан.

Быжыг тайбынче, делегейин хыдыкчы дайынарнын халаттарында кижик төрөгетенин чайдаларыч болгаш кол орукту айтып турар ол төөгүсүз документтер болза, совет кижилеринин тайбың ажылдарына болгаш чурттаарына канчаар-даа аажок улуг жүрү-дузалык болуп турар дээрин бистин колхозчуларыны ханымы-биле медереп билген. Олар чеди чылдын ийги чылынын онаалдарын улам чедишкенин күүседир дээс демисекип турар.

Колхозчулар, механизаторлар кызымак ажылдарынын түнелинде, колхоз чеди чылдын баштайгы чылында чамдык чедишкенин чедирилген. Малдын баш санын өстүреринин планы чүзүн айы-биле күүсеттиген. Күрүнге эът, дүк салдарынын планын ажык күүсеткен. Колхозтуу орулгазы 3 миллион 400 муң рубль четкен. Хойжулар бир хойдан ортумаа-биле 2,5 кг, оон иштинде Н. Хажыкы хой бурзуу-ден 4,6 кг, Д. Микит—3,7 кг, И. Дамба—3,4 кг дүктү кыргааннар. Артелин дээр саанчызы Н. Кара-кыс инек бурзуудан 1386 кг, К. Семилбаа—1156 кг сүттү саап алган.

Колхозчулар СЭКП ТК-нын декабрь Пленумунун доктаалын, чеди чылдын ийги чылынын онаалдарын чедишкенин күүседиринин кези мобилизация, мал кыштагалдышынында четпестерин чайладыр кемчелерин чорудуп турар. Артель кезде ажыл-агый производстванын бүдүрерин эртен чылдымдан бо чылдын бүдүн чартык катап хойну көүздөдүр деп сорулга-

ны салган. Төп сүт-бараан фермазы механизаторлар, авто-сүтгарылга, электри саалда тургустунган турар, бо айтырыгы колхозчуларын ийги хуралы шийтирилээн.

Бо чылдын күрүнге сүт, эът, дүк саар талазы-биле күлээлге эртен чылдымдан бедик. Көгээзин, Дөч-чат, Кара-кыс болгаш оон-даа өске саанчылар инек санынан 1500 кг сүттү саап алды, кадарчы Хуналдай мыймытыг боа малдын баш бурзуунун хонукта деңзи немедезин 750 грамм чедир деп социалистик хүлээлгелерин алган. Колхоз бо чылдын 240 мыймытыг боа малды, 1600 хойну, 600 өшкүнү, 217 хаванын, 2000 ажык дагааны тускай семиркек, күрүнге дүжаар.

Эртен чылга деңзөргө, бо чылдын тарылта шөлүн 13 хуу калбар-тыр. Трактор-хову бригадалы тарылта бетелкелинде четпестерин дүргө чайлаткышаан, тракторлар септелгезин февраль 15-ке, кезде ажыл-агыйның өске-даа машиналарынын септелгезин марттың бирги чартыгына чедир эки шынарлы септел доозарын хүлээнип турар.

Ховунун ажыл-ишчилери чаксы тарылтанын чогуур хуусаада бедик агротехниктиг деңзөлгө эрттиреринче баш бурунгаар кичээлгеини салган. Олар 2500 гектар черини чалын эрте шык базарышыкынын 3 хун, 1400 гектар черге лушененин 4 ажыл хүауида доозарын, чаксы андарылтаны 500 гектар чедирин, 1960 чылда ортумаа-биле «ДТ-54» деп бир трактор-биле 1400 гектар чымчак черин, «Беларусь» трактор-биле 900 гектарын ажылдап кылдырын, 8 тонна кывар, чаар материалды камнап алдырып шийтирилээн.

Мал чеминин абекшилин тургузар сорулга-биле бо ажыл-агый чылында 200 гектар чангыс чылда үнер ситенин тарааш, оон гектар бурзуудан 25 центнер дүжүттү, эртен чылда колхоз 130 гектар куруазаны тараан, а бо чылдын 280 гектарын тарып болгаш гектар бурзуудан 300 центнерден өзөөс өзөөс ногаан массанын дүжүдүн, ситенин, ногаан суданы, чумизаны 2400 тоннамы белеткен алыры хүлээлгедө айтыттыган.

Тудуг бригадалы 6 чурттаалга ба-

жынын, 800 хой, 200 инек кирер 2 кажаны, өмнөгө салбырыннын, столованнның бажынынын тудар болгаш 50 муң саманын, 50 тонна чугайны белеткээр деп турар. Колхозчулар боттарынын ийги хуралына социалистик хүлээлгенин чугаалашкан болгаш бадылаан. Баштаар чер, партия организациязы ону күүседиринин кемчелерин ап турар.

Г. КИМЕЙ,
Каа-Хем районун «Совет Тыва» колхозунда партия организациязынын секретары.

Беш чылда күүседир

Чөөп-Хемчик районун Ленин аттыг колхозунун кезигүнү эш Д. Бүдүчүн-оол 1955 чылда шериг албанын арттиргеш, колхозунга келгеш чолаачылар дээн күзелдин илереген. Артель баштаар чери оон дилээн ёзуугаар эш Бүдүчүн-оолду чолаачылар курузунга өрөткөн.

Оон бээр хой үе өрттөөн-даа болза анык чолаачы хүлээнген ажы-дын ак-сеткидиг күүседип, дуржугаалык чолаачы болур дээс кызымаккай ажылдап келген. Эш Бүдүчүн-оол автомашинанын техниктиг ажаалдаан чогуур хуусаада чорудуп, ийгинин хөрөгизинге эоларысалагыч чорун көргүзүп турар. Ичангаш оон машиназы техниктиг урелишкенин анаа түрүп көрбөөн болгаш колхоз бүдүрүлгезинге хой ажылдарын кылган турар. Ол, ам тайгандан тудуг мыйжы сөөртүп, хүнүн ажык нормалын доктаамал ажык күүседип турар.

Эш Бүдүчүн-оол чеди чылдын баштайгы чылы—1959 чылда онза күженишкенин ажылдаан. Ол, чыл дүргүзүндө 2139 күш-хүнүн ажылдап алган болгаш кылган ажылынын талазы-биле өске чолаачылардан эи эки көргүзүлгөдү болуп турар.

Күш-ажылга кызымаккай чолаачы колхозта партия организациязынын база бир эки ажылдык агитатору. Сөөдүг хүнерде ол декабрь Пленумунун доктаалын колхозчуларга кам кезек черге таныштырган.

Чолаачы эш Бүдүчүн-оол төөгүдү чеди чыл планын 5 чылда күүседир деп хүлээлгени алган ажылдап турар. М. ЧИМБИ.

Ийги чылда тудуг

ТЭЭЛП. (Телефон-биле). Бай-Тайга районун «Найрал» колхоз бо чылдын чурттаалганын болгаш култур-амыдыралын тудугтарын улам калбартып сорулга-биле 3200 кубометр тудуг мыйжы белеткөөн. Ол мыйжы тайганын берге черинден үндүргөш, сөөртүрде эптиг кылдыр машина оруучке кирген.

Бо чылдын колхоз чурттаалганын 10 бажынынын тудар планын. Ичангаар оларнын 9-зунун ханазын тайгга тудуп белеткөөш, ам сөөртүп өгөлөөн. Тудуг мыйжын бригадир Маадыр удурткап бөлүк колхозчулар шапкынын чорутканын. Олардын эштер Маадыр, Чаян-оол, Шыдыраа, Чакай, Калдар-оол, Хымсы-оол болгаш оон-даа өскелер кызымаккай ажылдааннар.

Чеди чылдың ийги чылында

Кезде ажыл-агыйын, үлетпүрүн, транспорту болгаш тудугну улам мыйжы хөгжүдөр талазы-биле областын ажылыч чонлары эртен чылдын өскөк түнөөдери чедирилген. Ичангаажок төөгүдү чеди чылдын ийги чылы—1960 чылда областын улус ажыл-агыйын, ылангыя тудуг ажылдакчыларынын мурунда улуг сорулгаалар туруп турар.

Бистин облазынысты Сибирянин энергосистемасына каткыже (оно перспективтиг план ёзуугаар көргөн) чедир областын артка районларында бичин электри станцияларынын ажылдап чурумчулары болгаш оларнын чамдызына дизель, локомобиль күжү-биле ажылдаар станциялары тудары көрдүнүп турар. Област Советинин IV сессиязынын шийтирин күүсеткышаан, обдукүсөк Чоа-Хөа, Чадаана, Шагаан-Арыг болгаш Сарыг-Сенте бичин электри станцияларын каттыштырар дугайында шийтирин хүлээп алган.

Кызылдын Танды районче угаанган электри шугумунун тудуун бо чылдын өгөлөөн, ону чыл төнчүзүнгө чедир «Тилелгет» совхозка чедир. Ол ажылга 400 муң рубльди чарыгдары көрдүнгөн.

Бо чылдын районнар төптөригге электри ажыл-агыйын хөгжүдүренин ийги чадаы болза Чадаана, Шагаан-Арыг болгаш Туран хоорайларга 600—800 киловаттык, а өске районнар төптөригге 150—200 киловаттык электри станцияларын тудары болур.

Электрэнергия ажыл-агыйы хөгжүдөр талазы-биле 1960 чылда областын мурунда салдыган сорулгааларын көргүзгөргө мыйдыг-дыр. Бо чылдын тудуг талазы-биле улуг ажылдар көрдүнгөн. Областа тудуг-ларын эи улуг Ак-Довурак комбин-

ТЕЛЕВИДЕНИЕ ДУЗАЛАМЧЫЗЫ-ВИЛЕ ХЫНАЛДА

Сталино область. Турбинанын аажок улуг өзөөн тускай хемиринин токарь станогунга чондуруп кылпн турар. Кезек болгаш-ла чырыккылаачак экран көстүп кээр. Ол чүл дээр, кылпн турар чүүлүн ийдин ханымында үтте тургузуп каан болгаш дамчыдар камераның дузазы-биле чоулганың шынарын, демір чогузунун шып болуп турарын болгаш кезикчинин канчаар ажылдап турарын хынаар арганы берип турар телевизор ажылдады бергени ол-дур.

Дуржулга-үлетпүрүнүн ийдиг телевизор тургузуу Ново-Краматорскинин машина тудуу заводунун механиктиг цегинде токарь станогун хандырып турар. Ам ажылдык шынарын хынаар дөөн ол станокту тургузуп-ле доктады бээр чүүл чок болган. Ичангаар чоокта чаа-ла ийдиг хыналданы кылдыр дөөш 30—40 минутаны хей арттирип турган болгай.

Чурунта: № 5 механиктиг цехтин токары Николай Сметцов телевизорнун дузазы-биле турбинанын өзөөндө ажылды хынап турары.

Фотоз С. Гендельманнны. СЭТА-ның фототехниказы.

БОТ-ТЫВЫНГЫР ЧУРУКЧУЛАРЫНЫҢ АЖЫЛЫНЫҢ КӨРГҮЗҮҮ

ССРЭ-нин Културга министрствозунун коллегиязынын болгаш ВЦСПС-тин Президиумунун докталын ёзуугаар Бүгү-россиянын бот-тывынгыр чурукчуларынын болгаш улусчу уран-шевер мастерлеринин чогадыкчы ажылдарынын делгелгенин эрттирери көрдүнгөн. Делгелге 1960 чылдын август айда Москвага азыттынар. Оон бот-тывынгыр районларынын болгаш областарнын делгелгенин организастап, анаа шилгинде болгулаан чүүлдерин Бүгү-россия делгелгезинге кириер.

Областын профвилелдер чеву-леинин президиумун бот-тывынгыр чурукчуларынын болгаш уран-шевер мастерлеринин театар-каасталга уран чүүлүнүн делгелгезин

пединституттун, № 11 школанын, университеттин болгаш өске-даа объектилерин тудуун калбартыры көрдүнүп турар.

Бо чылдын чүгө күрүнгөң каптал салымшынының күсөлү-биле 16 муң дөрбөлчин метр чурттаалга шөлү ажылгалага кирер.

Чеди чылда тудуун доозары-биле Улуу-Хемни кемжидир тудар улуг көвүртүгүн төлөөлелин бо чылдын доокшам, оон тудуун келир чылын өгөлөөри көрдүнүп турар.

«Тыва тудуг» трезинин тудугчуларынын мурунда улуг сорулга салдыган. Трестин ажылчынары бо чылдын муруну чылдарда өгөлөөн тудугларын дооспушаан. 23 миллион рубльдин тудуг ажылдарын чорудар. Ичангаш тудугну индустриалдык базазын тургузары-биле обдукүсөк шийтирин ёзуугаар септелгө заводунун электростанциязынын бажыны, чугай-алезин холуксаалык блоктар заводун треске халаска берген.

«Коммунал тудуг» трезинин ажылы бо чылдын чартыган. Бир өзөөс мурунда чылдарда ук трест тудуг болгаш септелгө ажылдарын катат чорудуп турган болза, бо чылдын ол капитал-септелгө болгаш орук ажылдарын, электроонтаж болгаш суг дамчыдылгазы, канализация ажылдарын чорудар. Бисте улуг тудуг организациялары—тресттерин ажылын мыйчаар организастаанын чүгө ажылдын темпизин дүргөдир өвөс, харын тудугну шынарын өкжидерин база хандыдар.

Чеди чылдын ийги чылы—1960 чылда обласка тудугну кол-код тудугларын көртөгөргө мыйдыг-дыр. Оон агымда аш-чем болгаш өлтүрүлгөдү, орук тудугунун талазы-биле база-ла биче өзөөс ажылдарын чорудары көрдүнүп турар.

бистин обласка 1960 чылдын июнь айның 11-ге чедир чорудар дугайында доктаалды хүлээп алган. Делгелге районнарга мый айның 20-ге чедир, Кызылга июнь айның 1-ден 7-ге чедир эрттер.

Бо делгелге болза бот-тывынгыр чурукчуларынын уран-шевер чогадыкчы мергезилин беделдеринге ийги бооп, оларнын чогадыкчы ажылынын чоң мурунга өтчүдү болур. Бот-тывынгыр чурукчулар, уран-шевер мастерлер СЭНП-нин XXI съездинин шийтирлеринин чедишкенин күүседир дээс ажылдап турар. Совет ижилерин, оларнын маадырлык күш-ажылыч чедишкенин, коммунист күш-амыл бригадаларынын кемжүгүнеринин сөөрү-хемирин, эртем-техниканың ийги-гачын чедишкенин күргөсүн ажылдарын делгелгеге кириер.

Анаа 9-10 класстарнын өөреникчилеринден өгөлөөш бугу-ле бот-тывынгыр чурукчулар болгаш даштан, ылаштан, сөөктөн анык-бүрү чүүлдер чазарынын уран-шевер мастерлерин болгаш аргыл, сырып наастан даараныр шевөр ижилер, ийди-хепти угулзалап каастарлар киржир.

Област делгелгезин белеткээринин болгаш ону эрттиреринин оон бир кини составтыг комиссиязын тургускан. Тус-тус районнарга район делгелгенин белеткел, эрттиреринин тускай комиссиязы бадылап тургузар. Оон составына партия, комсомол, проф-вилел районнарынын болгаш райкуусоминун, културга-чыо-дышынын албан черлеринин төлөөлөкчилерин кириштирген турар ужурулуг. Делгелгени белеткел эрттиреринин удурутугузын райкуусоминун културга килдистери боттандыдар.

Кезде черлерге делгелгени белеткел, ону эрттиреринин културга ажылдакчылары, башкылар болгаш кезде Советтеринин, колхозтар баштаар черлеринин төлөөлөкчилерин кириштирер.

Райкуусоминнарын културга килдистери, партия, совет, комсомол органны бот-тывынгыр талантылыг чурукчулары, чазаныр уран-шеверлерин, чес-хола шут-нулга удурулары, сырып даарал, аргыл угулзалаар талантылыг чаз ижилерин чоңун ортузунд тывар талазы-биле улуг ажылдарын чорудуп, оларны делгелгеге калбаа-биле кириер ужурулуг.

Малды хүр кыш ажыраары—бүгү-ниитинин херээ

Колхозтун кыштагларында

ТОРГАЛЫГ. Бүр районнун «Торгалыг» колхозунун малы менди болгаш хүр кыштагал турар. Ол болза, СЭКП Төп Комитетинин декабрь (1959 ч.) Пленумунун шийтиринге сорук кирген колхозчу ишчилерин чеди чылдын ийги чылында улам кызымак күш-ажылын херечиле турар.

Колхоз баштаар чери болгаш партия организациязы мал ажылында мергезидиг колхозчулары быжыталаан. Кыштагларда байлады тургачу эргип, илерөөн четпестерин чайладырынга боттук кемчелерин ол-ла мурун организастап турар.

Амгы үеде чаш мал хүлээп алырынын чугула кампаниям өгөлөөн. Малчынарга кижик күжүн немээр, кыштагларга мал чөми сөөртүр, өске-даа организастыг кемчелер алдынып турар. Моон уламындал мал төдү менди алдынып, эки доругу турарын колхоз даргазы М. Мирчин

редакцияга дынаткан. Оон чугааланы болза: — Ирбетей, Торгалыг, Айлыгбай болгаш өске-даа кыштагларда шөөр мал амгы үеде кидин-не оолдап өгөлөөн. Сөөдүг хүнерде Сагаан-оолдун кодамындан 135, Дагбанындан—70, Токай-оолдундан—90, Чыдыг-оолдундан—62 хой төрөөн, оларнын хураганнары шүтү менди. Ол коданнар бүрүндө бо чылдын төртүр 350—500 хой бар. Төртүтүнүп турар хураганнар эки үнүн хайнактары болуп турары боа өөрүтүп.

Сарыг-Алаак сүт-бараан фермазында бо чылдын төртүр 70 инектен январь 29-ка чедир төртүтүнгө 23 бызаа шүтү менди. Колхоз баштаар чери ол фермада мал чөми сөөртүргө бир автомашинаны быжытлап берген. Кукуруза силозун база немелде өске-даа чөмөрин чаа төрөөн инектерге берип турар.

Хойжунун коданында

Тейлер аразында кодан хой өлтүрүп чор. Хур хойлар оларга маңнашпас, албек өлт-сигенин черге үр-ле өлтүрүп боор чүвө-дир. Семис хейларын көргө, мөгө-шыракада, шевирин-даа.

Ленин аттыг колхозтун ажылга кончук кызымак хойжуларынын бирөөзи — хойжу М. Даспак 450 хойну ажаап, кадарып турар. Оон дузалакчызы Чызел-оол база-ла эки ажылдап келген. Кыштын бергелери ам-даа хей, анаа салгыш амыр олуруп болбас, хойнун ажаалдазын күштел-

дирер херек деп чүвени хойжулар эки билер. Даспак биле Чызел-оол чаш хураганнар болгаш денгезирөөн хойлар тургузуп болур тускай чериг, чылы, делгем кажааны туткан. Хой чидирттир четчир ситен база бар. Ам төрөөн 150 хойдан 160 хураган менди алдыган. Хураганнары чидир чокка өстүреринге хойжунун бүтү кичээлгеин салдыган. Ичангаш оон кышкы коданында байдал эки.

Б. ТАНОВ,
Чаа-Хөл район.

Мурнакчыларда

Каа-Хем районун «Совет Тыва» кезде ажыл-агый артелинин хойжулары мал кыштагалышынын чедишкенин чорудуп турар.

Хойжу И. Хажыкы бо үеде 450 ажык меринес хойларын кадарып турар. Оон кыштаа малга таарым-чалыг, 50 ажык тонна ситен, көк-сула болгаш дус кыштагда четчирин-биле чедиртинген. Күжү кошкак 100 ажык хойларын тургузу азырап турар. Хойжу эртен чылга чедир-ле өтте чурттап турган болза, ам оон кыштаанда чаа бажынын тудуп берген. Ол мыйжак Дөргү-Алсы ода-

рында хойжу Х. Кеңден, С. Содунам 700 ажык баш эртен чылгы хураганнары болгаш анайларын кадарып турар. Мурнакчы хойжулары оларалдышыкынын, чөмөргөлгени эки таарыштырып, 360 ажык хураган тургузу азырап белгенинден оларда чангыс-даа хорамча чок болуп турар.

Бо хойжулар болгаш өске-даа малчынар СЭКП ТК-нын декабрь Пленумунун шийтирлеринин амды-рылга боттангылар дөөн улам сору-тук ажылдап турарлар.

С. ДОНЗУМ.

Хорамчага таварыштырбас

Чөөп-Хемчик районун «Искра» колхозунун хойжулары шөөр малды, оон чаш төлүн хорамчага таварыштырбас дөөс демисекип турар. Хураганнарга чылгы кажалар четчир. Хойжу С. Мадыр-оол 235 төрөөн хойдан 238 хураганын, С. Чооар 127 хойнун 129 хураганын, О. Бурпирлерин чедишкенин күүседир дээс ажылдап турар. Совет ижилерин, оларнын маадырлык күш-ажылыч чедишкенин, коммунист күш-амыл бригадаларынын кемжүгүнеринин сөөрү-хемирин, эртем-техниканың ийги-гачын чедишкенин күргөсүн ажылдарын делгелгеге кириер.

же мал чөмөрин хойу-биле чедирткен. Мал өкчизи М. Дамба 20 кезек коданында шөөр малды кам-катап барып көргөн, хойжулар-биле сүмөлөжип, ажылын башкаржып турар. Шай, таакпы болгаш өске-даа бараанынын малчынарга ол шү каттап ашарып салыналар чөраан, оларга солуннары чедирип, беседаларын кылпн берип турар. Бо мал өкчизи мал аарыныга удур кемчелерин баш буртуугаар ап келген.

Х. ДОРЖУ.

Мал чөмөрин сөөртүп турар

Чаа-Хөл районун «Найрал» кезде ажыл-агый артелинин шөөр малдынын 11 коданына Улуг-Хемнин ол чартында колхоз төвүндөн 30—40 км хире Ортаа-Хем, Куйлуг-Хем, Сарыг-Хөлчүк деп черлерде кыш-тагларда туруп турар, анаа мал чөмөрин сөөртүп чедирери мыйды-ла бедеи өвөс—кадыр-берт черлер болур.

Колхозтун баштаар чери эш Балчыйга баштаган 12-колхозчулары ол коданыга малдын лязы-бүрү чөмөрин сөөртүп чедирер кылдыр тургускан. Оларда бүрүн херекселдиг 12 ынактыг айттары быжыталаан. Кыштагалышынын өгөлөөндө

бээр чөм сөөртүп чедиреринин өл зөөнөө 26 тонна ситенин, 4 тонна суданы болгаш элөөн хей дусту ол коданыга сөөртүп чедирген.

Сөөртүчүлериң иштиңде эштер Доржу Кызыл-оол, Озла Кызыл-оол, Куурбук Кызыл-оол, Очур Балчый болгаш өскелер-даа онза чүткүлдүг ажылдап турарлар.

Партия өгө организациязынын агитатору эш Балчый бодунун зөөнө-үлө биле кадм мал чөмөрин ол коданыга чедирбешаан, малчылар ортузунга беседаларын, солун номчулгаларын чорудуп турар.

М. КАВАА-САРЫГ.

Бедиткен хүлээлгелер

Эрзин районун «Коммунизмче орук» колхозунун № 1 сүт-бараан фермазынын саанчылары болгаш колхозтун тудугчулары СЭКП ТК-нын декабрь Пленумунун материалдары-биле танышкан, чаа бедиткен хүлээлгелерин алган.

Ферманын саанчылары чыл планынын күүсөдөинин 11 айда доозар болгаш төртүр 100 инек-

тен-не 100 бызааны камгалап ап, инек бурзуудан-не 1250 кг сүттү саап алырын хүлээлгөн.

Ол мыйжак колхозтун тудугчулары чыл планын октябрь айның төнчүзүндө күүсөдүп, малдын 7 канчаларын тудуп, 40 тонна чугайын, 60 муң туубуну белеткээрин хүлээлгөнөөр.

К. ӨЛЗЕЙ.

Малчынарга

Тес-Хем районун Берт-Дег чеди чыл шөлөкчүлүк башкылары болгаш өөреникчилерин комсомол өгө организациязынын сөжиктери Делгер-оолдун болгаш башкылар Индеш-оол, Кеңер-оол оларнын удурутугузы-биле Ленин аттыг кезде ажыл-агый артелинин хой кадарчыларына улуг дузаын чедирип турарлар.

Чоокта чаа Шимээлг-Хемде Даажомбын 500 иртинди болгаш Теректиг-Хемде Дажынды 400 ховуну кажаларынын көргөдөни хоорун, кураг өдөк төп солаан. Анаа башкылар Сокур-оол, Елаев, Серен-оол болгаш өөреникчилер Таника, Даймыч олар эки ажылдааннар.

Ч. КУУРАМЯЯ.

ШАХТЁРЛАРЫНЫҢ ХҮЛЭЭЛГЕЗИ

Элегестин шахта өргөлелинде партия организациязы (секретары эш Натраков) ССРЭ-нин Дээди Советинин

Колхозтарның отчёт-сонгулдалыг хуралдарындан

Хой ажылын хөгжүдөрүнчө кичээнге салыр

Тес-Хем районунд «Ак-Эрик» колхозунун отчёт-сонгулдалыг хуралында артельдин ажыл-чорудууларынын дугайында баштаар черин дарагы аш Чадамба илеткел кылган.

1958 чылдынга дептөөрө, 1959 чылда нинтинин малынын баш санын өстүрүрүнүн планы артель 12 хуу күөсеткен, колхозта 17 муу 144 хой бар, оон 52 хууу, өшкү-нүң 48, инектин 26 хууу экинчи-кен уксаалыг дээрин илеткелчи дептөөлөөн.

Хойжулар 1959 чылда 302,7 центнер дүктү кырган, күүрөгө дүк саарынын планы ажыр күөсеткен. Хой ажылын огулгалыг мурнуку чылдарында ишүүдөн болган продукциянын бот-үнеси өлөөн чингөөн. Артель өрткөн чылын чүгдө хой ажылында 1 миллион 856 муң 197 рубльдин орууламын алган. Бир кг хой дүктүн бот-үнеси 1958 чылда 26 рубль 20 көпөк турганыдан 1959 чылда 16 рубль 87 көпөк апарган, азы 9 рубль 47 көпөк чингөөн.

Мурнуку чылдарында бодарга, колхоз мал чөмөрүн хойну белеткел болган малды кажалар-биле хандырган, кыштаглаашкынын байдалы чүгээр. Бүдүрүдө ажылыга чылдаган чок киришкөн колхозчу барык чок, чүгдө 1 кижи күш-хүнүн минимуну күөстөөн. Колхозчуларын идекпейн көдүрүлгени-биле чергелештир күш-ажылдын бүдүрүчүлүү өлөөн безден. Колхозтун нинти оруламы 2 миллион 808 муң рубль четкен. 1958 чылда нинти ашша оруламын 20 хууу, а 1959 чылда 30 хууу хуваашпас фондуга шилчөөн.

Чедикшилер-биле чергелештир артель баштаар черин аял-чорудууларында хой четкестерин колхозчулар шүтүмчүлөөн. Мал ажы-

лын хөгжүдөрүнчө бар курлавыр, аргалар чөп ажылаткымаан. Чер ажылында, олардын шын ажылында, кукурузанын, дазылында чөмшүткү мал чөмөрүнүн, чангыс чылда болган хой чылда үнер си-генеринчи тарылганын калбарты-рычча баштаар чер чогуур кичөөн-гейни салбаан. Бо айтыргыга район-дун көдө ажыл-агый инспекцияны-нын салгыш салышынын кончуг четтөөс.

Мурнакчыларын дуржулгазын, өрткөн, практиканын чаа чүгдөө-рин колхозчуларын орутууга про-пагандаларынын болган неггестериниң ажылы кончуг суура чорут-туган. Мунчангач чамчык малчы-нар төгөй-шатылашкан өржи прак-тика-биле ажылдап, чаа депшилге-ли аргаларын ажыглавын турар. Чус хойдан 100 хураган алган хой-жулар колхозта чүгдө 5 — 6 кижи, а бүгү малчылар 169. Хойжу Шы-дыраа 100 хойдан-на чүгдө 49 ху-раган алган, ол дээрге чөгөнгөн түнөл-дир.

1959 чылда 800 хой кызыраан чорук хойнуң баш санын өстүрүр-нө чөдөмчө чок болган. Колхозчулар нинтинин ажыл-агыйында четкестерин дыйр чылдаар, мал ажы-лын, оон иштинде кол черин ээлеп турар хой ажылын хөгжүдөр тала-зы-биле канчаар ажылдар дугайында саналдаанар. СЭПП ТК-нын декабрь Пленумунун болган СССР-нин Дээди Советинин сессиясынын төөгүрү шийтирлеринге соруу кирген артельдин кежигүнери чеди чыл-дын ийги чылынын оналдаларын чедикшилерин күөседир дөш соци-алистик хүлээлелерин алган. От-чёт-сонгулдалыг хурал тодаргай шийтирин хүлөөп алган.

О. МАНДАРЫЙ,
«Шынын» корреспонденти.

БЕЛЕТКЕЛ ЧОК ХУРАЛ

Бо чылдын январь 14-ге «Барлык» совхозта партия организаци-ясынын хуралы болган. Бир тала-зында ол хурал чарлаан үезинден үш шак орай ачылган, а еске тала-зында — чангыс хуралга 6 чүгдө-чүгдө айтырылганы мөөдөнп тур-гускан.

Хуралдын белеткел чок болганын чүгдө ында эвес. Кандык-дак ай-тырыгын шийтирээрде азы хурал-га тургузарга, ону баш бургунаар хынамчалыг белеткээр болгай. Сов-хозта партбюро (секретары эш Би-че-оол) бо дугайында кичөөнгөй сал-бейти турар. Маана согулду хуралдын айтырылганында чиккек көргүзүп болур.

Бижик өрөдигезинин дугайында илеткел кылганына Х. Доржука сөс берген. Көдө Совет даргазы болза-да, байламы билбес, белет-кел чок болганы-биле беш минута иштинде чамчык өрөгөй сөстөр чу-галаш ол олдуруп алган. Шүтүм-чүлөк чок, анализ илереттингөөн, соролга тургустуулаан. Мындагы та-варылыга хуралдан түнөл кылганы, тодаргай шийтир үндүрери берге.

Ийги айтырыг — партиянын

идеологтук ажылынын талазы-биле илеткелчи И. Коңбу база белеткел чок болган. Хурал агеинде чам-чык пропагандистерден айтыры ал-ганын чүгдө чырыдышынын (кичөөл) дугайында каш сан чугаалаш ол-рункан.

Хуралга тургускан еске-да ай-тырылганын байдалы оон дээрле-вес, шүтүмчүлөк болган бот-шүтүм-чүлөк кончуг кызын болган. Хүн-нүң айтырылганы чүгдө хуралдын үезинде илерөөн ужурунда комму-нистер тодаргай санал бөринге бе-леткенин чай албаны билдингир. «Барлык» совхоз Барын-Хемчик районда хурал ажыл-агый чери. Чүгдө ол хуралга тургускан айты-рылганын талазы-биле бешин азырга, ында четкестер дика хой-дур. Лек-торлар болуу ажылавастан, библи-отекалар соок, клубтарга чүгдө хаа кинолор үнер, анаа аныктар кежээлери, айтырыг, харымдар ор-ганнашталып турар.

Партия хуралы коммунистерни ки-жилидеринин школазы болур. Ону белеткелди, политика талазы-биле бедик депшеге өрттирери чугула. С. ЗРЕС-ООЛ.

Бызапчыларның хүлээлгези

«Тыва тудуг» трезиниң №1 туду-монтаж өргөлдөмүн бызапчымын эш С. Оржак бүдүрүгө черинин мурнакчы ажылчыларынын бирөө-зинге санаттырын турар. Ол, треске бызапчылап ачкөөнүндөн бээр 9 чыл ажыр турар. Бодунга онаашкан планын үргүчү ажыр күөстөтпеш-паан, кылын турар продукцияны-нын шынарчыче онаа кичөөнгөйни салып турар. Оон кылган ажылы-нын шынары эки дээрин тудугчулар мактап турар.

Эш Оржак треске ажылдап кел-ген чылдарынын дургузунда азын каш тускай мергежилдерин өөренип алган. Ол бызапчылар ажилдан ан-гыда, дашчынын ажылын база-ла саат чок кылып турар. Эрткен чы-лын пекка кыларыга база өөренип алган. Бо ажылга ону трезиниң дур-жулгалыг ажылчыны эш Чыттаар-оол өөрөткөн.

— Бо чылын штуркутуржунун мергежилчине өөренип алганын база күөзүп турар мен— деп ол өөрүнге чугаалап турар. Оон дуржулгалыг штуркутурагу болурунга хынам-биле бүтүрээр бис.

Б. БАЙЫР-ООЛ.

Оон үлүү

Улуг-Хем районун Ленин аттыг көдө ажыл-агый артелиниң колхоз-чүт коммунист Тудуш Давалай 68 харыг болза-да колхоз бүдүрүгө-зинге илекпейлгир кирип турар. Ол, өрткөн чылын 15 шанак чактарыны болган 42 дугаларын эвч, чазан. Колхозтун штуркутураар бажына-рынга хереглээр 7900 дракканы чар-рып белеткөөн болган сизген кезил-дезинин база тараа ажал алыш-кыныларынын үезинде айыыр, дыр-бааш дөш дыва хой яны-бүрү чөм-сөк-хераселдерин септеп кылган.

Т. Давалай өрткөн ажыл-агый чылында 378 күш-хүнүн ажылдап алган. Кырган коммунист ам колхоз-тук ажыл-агый херекселдерин сеп-теп турар. Оон күш-ажылга кызы-маккынын үнөлөп көргөп, колхоз баштаар чери ону колхозтун Хүн-дүкөл самбырамына кирип, мактап келген.

К. ДОРЖУКАЙ.

Ферманын мурнакчы саанчылары

Улуг-Хем районун «Күш-ажыл-дын хосту» колхозунун № 2 сүт-бөраан ферманынын саанчылары болган калдарчылар бедиктен хү-лээлгелерин ап турар.

Эрткен чылын ферма инек бүрү-үндөн 1780 кг сүтү саап, сүт саалдызын чыл планын 110 хуу күөстөткөн. Шыагы саанчылар М. Балдан, С. Көк, Т. Макпал кы-зымаккай күш-ажылы-биле өрткөн чылын инек бүрүндөн 2010 — 2110 кг сүтү тус-тус сагганнар. Бо чылын олар инек бүрүндөн 2300 кг чедир сүтү саап алганын хүлөөнгөнөр.

Н. БАЙЫР-ООЛ,
СБФ-нин үчөгчиги.

Номну массаже Ном тарадылгазынга эки киришкен

Өвүр районунд комсомолчулары болган аныктары 1959 чылдын декабрь 20-ден 1960 чылдын январь 20-ге чедир обласка өрткөн ном тарадырынын шалыгы айыпта идекпейлгир киришкен.

ВЛКСМ Өвүр райкомунун бюрө-зү тус-тус комсомол аге организаци-яларынга, ном тарадырынын тус-тус планын берген. Районунд комсомол-чулары болган аныктары ВЛКСМ райкомунун ол доктаалын иши-биле белеткөөн, ол ажылды чедикшилер боттадырган. Районга нинтизи-биле 6 муң рубльдин номун тараткан турган, январь 21-нин медээни-биле азырга район 21750 рубльдин номун тараткан болуп турар.

Бо ажылга комсомолчулар болган аныктарын хой кезин онаа идек-пейлгир киришкен. Торгалыг 7 чыл школазын башкысы С. Тавов 1200 рубльдин, райпода Ч. Чы-пырмаа 975 рубльдин, «Торгалыг» колхозтун комсомол организаци-ясы-дан С. Майгың-оол 1050, М. Ма-паа 969 рубльдин, «Кызыл туз» колхозта комсомолчу Начын-Бора 1035 рубльдин, «Коммунистче орук» колхозта Айжык 1045 рубль-дин номун чоң орутууга тараткан. Бо комсомолчулар боттарынын тара-дын чорур номдарынын ужу-ру-лазын тайлабырлап, номчукчулар-дын чагыларын хүлөөп ал, ном са-ныгын көргөткөнү.

Ш. САНДЫЙ.

«Кызыл тараачын» совхозтун хаваан фермасынын ажылдакчы-лары бүдүрүгө планын күөседир талазы-биле бедиктен хүлээлгелерин алганыр. Олар план эзугаар 1960 чылда 56 тонна хаваан азын күрүгөге садар ужурагуд.

ССРЭ-ниң Дээди Советинин сессиясына эш Н. С. Хрущевтин илеткел-биле танышкан, хаваан фермасынын ажылдакчылары бү-дүрүгө планын 200 хуу күөседир, тодаргайлаарга күрүгөге 112 тонна хаваан азын садар деп шийтирлөөн.

Хаваан фермасынын дээр ажылдакчылары эштер Татьяна Шу-мова, Павел Лузин болган Татьяна Ведьмашкина оларнын чүткү-дүт күш-ажылы болза, алган хүлээлгелер хуусаазында чедикши-нин күөстөткөндөрүн дээрин херечилеп турар.

Боллективтин хүлээлгө-биле кады хаваан ажаакчылары ботта-рынга тус-тус хүлээлгелерин база ап турарлар. Чижээ, хаваан ка-дарчысы Павел Севастьянович Лузин бо чылын 500 хаваанынын семирти азыраарын болган 40 тонна хаваан азын күрүгөге сады-рын хүлөөнгөн.

Чурунта: хаваан ажаакчысы Т. Ведьмашкина. 14.04.
Чуруу: С. Феостистовтуу. 55

Редакция ЧААМАА

Ажыл-агыйны эвестик уржуу

Чаа-Хөл районунд төвүндө орту-мак школазын оодаар ыжы агмы үдө доусту, дүвүргөчтү байдалда таваржып турар.

Эрткен чылдын февральда школа-нын дирекция чери районунд туду-г болган септелегелер (начальни-ги эш Андрилов)-биле Адыр-Бакы тайгалында 850 кубометр ышты белеткээр керезин чаргам, ону бе-леткөөн. Ол ышты школага, ин-тернатка оттулар четкир санын кө-нүр дашты сөөртүп турган. Өөреник-чилерин чакып марта дыштаныл-ганынын үезинде башкылар болган үстүк класстарын өөреникчилери 150 кубометр ажыг оодаар ышты база-ла хай белеткөөнөр.

Тудуг болган септелегелер конто-разы чаргам керезин эзугаар ышты школа хериминин иштинге өккөн дү-жүрүн берген бис» деп хүлээткен акт бижактерин көргүзүп турар, а школазын ажыл-агый өргөлдөмү Д. ДАМБА.

Таарымчалыг байдалды тургузар

Танды районунд «Тилелге» сов-хозунун мал өмчилеринин ажыл-даарында таарымчалыг байдалды тургуспаан. Эм кадагалар тускай чөк чок. Яны-бүрү өмчирин мал өмчилеринин сакчылары өргөлдө-чизи Ш. Очурнуң бажынынын от салбас соок өрөөлүнө кадагалып от-турар. Оон уржундан суук өмчөр до-нуң урелин, ажылааган үген.

Байдалды өккөндөр сорулга-биле эш Очур бо дугайында совхозтун директоруна каш катап айтырыгын тургуса-да, ол кандай-да түн-дөк чок болган. Күүрүнгөң өрткөн эмин мынчаар кадагалар болур бе?

Амгы үдө совхозтун малында ко-дур болган башкылар азыр бар алганыр. Оларын өмчөп, узуктал болур арта болган күзөл түрү-дөө, каа, чүтүн-биле өмчөөр билдин-мес. Бо талазы-биле совхозтун ди-ректору кажан кетчег алыр ирги? О. БЫМЖАА.

эш Г. М. Гусев «ышты четке дү-жүрөөн» деп чугаалап, четке ыш-ты хүлөөп алган дээринин дугайы-нда көргүзөр документ-даа чок, «менн тудуг болган септелегелер конто-разын ажыл-агый өргөлдөмү мөргө-лөөн» деп чугаалап өрар.

Эш Г. Гусевтин ажыл-агый эвес чорутуучу уржуу-биле амгы чылдын оодаар ыжы түзүлгөн, дүвүр-гөчтү байдалда таваржып, январь-нын 25—26—27 хүнеринде рай-кутуксон даргазы эш М. Доржулай Чаа-Хөл көдө Советтин дарга-зы эш С. Гилев баштаан 15 хире-кижи районунд тус-тус органи-зацияларынын удуурт ажылдакчыла-ры 3 машиналыг ыш белеткел, школага тажыыр ужурга таваржы-кан. Бо дээрге, школазын директору эш Кандратовту болган ажыл-агый өргөлдөмү эш Гусевтин харыса-га чок ажылынын уржуу-тур. Д. ДАМБА.

Зина Донган өөренип умурлуг

Бирги класска сан кичөөл орту кирип чорда негертен экик халыг дие-ле, дилиг кежи бөрүтүг, көк тааламбо тодарыг тонуг, узун сынын, дөргөн хар иштинде кижиче угаай кылашпаан, самбыра баарында доктаай берген, айтырыг харылаан өөреникчи дег, класске, менче өргөй көргүдөөн, кандай херектиг келгенин айтыргалак туру-да:

— Бо Зинаны алыр дөш кел-дим— деп уулар чылдаган чокка-ла мындай. Өөреникчилерин кич-өөнгөй мида барган.

— Келгениңер эки болуп-тур. Кичөөл төнөргө ужуражыр бис, ам маана олуркуу көрүңер— дээрине, артыкче баргаш, шалага саадаар дей бөөрге, сандайга олуртуп ка-дым.

Кичөөлүни уламчылады. Демги эш биче олуруп-олуруп:

— Мен-даа далаам бердим, чо-рууйн— дөш, үне башып чорупкан. Удаанда кичөөл төнгөн.

Ол аразында ол та найваар чору-пкан, үнүп келген, дилеп тышпадым. Ада-не малчын боорга, ийн уруун (бирөөн 7-ги класска) крутеиниң долу хандырылганын кириген. Ин-дугу магалыг түрбүжө, ол ада өрө-диге ачкөөндөн тура-ла Зинааны ушкарып чана берген, шаг болганда эскээр турган. Бо удааа база алыр болаш келгени ол. Эртенинде До-ган Чымба «чаагай» чорутуп бугу-ту бүдүрүп алган, чана берген болду. Оон бээр ам ийн ай чокушалаа—чүр-А Зина ам-даа азында хөөсөр.

Башчы З. НЕЧИЛ-ООЛ.
Сүт-Хөл район.

„Соңгу не, соок баарлыг ада“ (Фельетон орнунга)

Чаа-Хөл суурвун чамчык чурт-такчылары Василий Овай-оолду «аш чүректин ада», а оон кадайы Сенил Дарыйн бичин Орлан-оолга хамаарышкан аажы чанын—«чүрөк саргыт, баар ажыр көрү» дижарлар.

«Хат чок болза хаак бажы шимче-вес» деп үлөгер чугаа бар. Кандыг бир чылдаган чок черге оларын ычча дивес-ле болгай. Бо эштерин дугайында демиг чугааларын кан-чал тыпты бергенин истеп көрөөн.

Өсүк чаш артык уруглары Овай-оолду баштайгы кайдымнын төрөл-дөргүлү азырап апаргылаан. Чүгдө Орлан-оол деп бичин оолун арттырып алган. Овай-оол биле Се-нил Дарый ийн өт-бүлө болуп тур-гаандан бээр азын каш чылдыр эр-тенде Орлан-оолдан агында үш оол-дур апарганыр.

Оларын бажынынга кирген кижиче тегерик улуг карактарыг, ир-баны оолдун еске оодардан ыггал-дын дораан-на өскөрип каар. Анаа хелтиң эрги самдарын кедирер. Ол чүгдө ийн класс дооскан, өрөдиге-зин ара калпарга ону уламчыла-дырын «сагыш-чованыр» ада-не хаа-лынга бешин каапааннар. Орлан-оолду соңгу не Сенил Дарый үргүчү херектен, өттөр, согар, кулгаатар—шанадык феодалдарын аажымын белеткөөн чачнаар. «Сенил Дарый ону кончуп, эттей бөөрге карака чар-жычым, салгыша чованыч чүвө-ле болгай» деп оларын көжалары С., К., Д. бадтылап турар. Эрткен чылдын ол айнын төңгүчү, өн бир айнын агеин турган. Бир-ле катап ол оолду бажынынга сук аекте, маш чырып кааган сен дөш, келжө дүвө эттеп-өттеп «чоругур чериче чоруп чор» дөш соңгу нези сывырыккан.

Лөөсүй чаш оол ол чорутпаан, Чаа-Хөл школазын интернадынга ба-рып хонган. Бажынында соңгу незинге дорамчылаткан төл ады-нын төрөдеринин аалдарын кезип чорупкан.

Ону чакындан тура бугулу кижиче кылдыр кижингезөөн ужу-рунда оон аажы-чаны бир яны алганыр. Ам ада-неңиң буртууу бол-байн, ам кымын боор. Оолдун кижингедиге, көрөгө, салгыш-чован-кык чок байдалга таваржып чорутуп ужурунда «аш чүректин ада», «чүрөк саргыт, баар ажыр көр» деп ийн сөстүк тымыламын ша-к-ла.

Орлан-оол бичин чаш оол-дур, а Сенил Дарый дээрге, не дег не-дир. Ол ону чүге черге өскөйл көрөгү, ол дугайын билбес бе, азы чок бе? Чок, ол ону эвч билер. Ичальжажк не деп хүлөөнгөн чик көрүп ту-рар-дыр.

«Соңгу не» деп грузин уран чө-чен фильме Исмаил деп оол төрөн нези өлүп каарга кырган незиниң холунга доругуп өскөн. Адазы Ба-кудан кадай элерттип көөр. Соңгу не Дилара, Исмаилди бодунуң бугулу тегерик огул деп кылдыр кижингизип ту-рар. Исмаил баштай соңгу не дөш анаа хөвүн чок тура-даа, Дилара ийн бугулу кижингизилгениңиң ачы-лында сөөзүлдө Исмаил ону соңгу не эвес бугулу-ла төрөөн не дег ки-жи бо-дур деп чүрөөндөн ынак алганыр. Исмаилдин соңгу незиниң ка-рактарында бугулу-ла неңиң ынак-шылы, салгыш чованынмын илден.

Овай-оол боду суд, шүгүт орган-нарынга чөөрбн чылдын иштинде ажилдап-даа келген. Ол партия ке-жигиңу, амгы үдө Чаа-Хөл район-унд улуг сулуун шийтектининиң хүлээлгенин күөседир турар. Совет хойлу-дурумун харысаалгалыг ажилдакчылык кижиче өртүп, бодунуң өгүлү кижингизип, хайгааранас, төлүн кылаач черле көргөвөс, баары азын келбес ада ийн, черге ээлеп чүвө, шынап-ла улугуң «аш чү-ректин ада» дижир кончуг-ла шын.

Орлан-оол азын чылын күтүп соң-гу незинге үндүр ойлаттырган соон-да адымын төрөдеринин аалда-рынга дыка үр болган. Чоктаа чаа соңгу неңиң төрөл кижиче келген, ону өвүргө апарганыр. Ол оодун ында кандыг чурттал турары бил-динмес. Овай-оол биле Сенил Дарый оларын Орлан-оолдун адым болган нези болур төрөл өргөзин казыры-нын айтырынын хөй-нинти чоругузу турар.

«Кижиче төлүңе ынак, күш чурт-талыңга ынак» деп үлөгер чугаа бар. Шынап-ла ада-неңиң ажи-төлүңгө өргөлдөңгү кымыларжок мнаан чү-рүң-биле депчеп шыдаар боор. Ажи-төл—ада-неңиң чоргалары, оларын ажилдап-чуртталганынын каастакчыон, оларын чүгдө артык чырып чытаганын чөдөстөрү-дир. Оларын овай-оолдар деп аажылаар хөй-нингениң мурнунга кем-бүрү-дүг хөрөк-түр. Т. СЯН-ООЛ.

АННЫР АЖЫЛДЫГ КОЛХОЗЧУЛАРЫНЫҢ КОЛ БНААЗЫ

— Он сөс харымды районунд мал өмчөлөгөзүн санитаркалап ачкөөн мен. Туран хоорайга чыл хуу-саалыг курсту алды чыл бургунаар доошуп, фельдшерин дипломун ал-гаш, оон бээр «Май 1» колхозтун мал өмчөлөгөзүн өргөлдөмүн ажилдап турар мен, харым ам дөр-төн ажа берген—деп, кара шешот көстөмүг, бөдүн хөвирин кижиче бөдүнүң эжинге чугаалап органын дынаап кадым.

Малды хур, менди кыш ажырамы агмы үезин чугула соругаларынын бирөөн болгай. Бо ажылдын Току-да кандыг чоруп турарын колхозтун мал өмчөлөгөзүн айтырып көрө чер-ле содун-дур деп бодол салгымына кирип келген.

— Силерин колхозчуларда нинти-нин малынын кымын байдалы кан-дай турар ирги?—деп, чугаалашкан ийн кижиниң тажымында айтыр-дым.

— Инек, төмөсү хур. Ийн—тайга одалыг мал болгай, ону ийн черде кыштадып турар бис...

— Кижин малга чымыг кажа-ның чугуламы билдингир, а инек-чилер дугайын сонугураам,—кадарчы-лар яныларин дүне канчаар ажаал хондулар ирги?—деп айтырдым.

— Ийн дыка эки шынарыг өт болур ирги? — Ол чулуун, чаат дөш база еске-даа ховар үнүштерин чып, ча-лын кычкы, бүтүрери, чүтүн-балазын мекчтер баштарын база чип чоруту-лар. Еске чүтүн малдар шыккан эвес, оон чөмү нарын чүвө ийне.

— Шынап-ла ийн дээрге чер бо-лган таарышпас, анаа өт-сиген чи-лес мал болуру билдингир-дир, мы-нарга колхозчулар еске мал ажы-лында эвти, сүтү, дүктү бугуруп турар болгай, а кижиче, күрүгөге ийнин бээр ажы чүд?

— Ийн дыка эки шынарыг өт болур. Оон дүгү чымчак, хөөг, күдүс кылдырга чымыг. Чайын алды, чеди айларда мындыларын саап турар. Оларын сүдүнү хемчөөл эвөш болмажок хөөг. Ону машинага тыгтырарга барык деп кезин сар-жа болуп үнер, күскөөр анаа кезик чедир суг холугурга ам тырттынар, быштаа дыка амандыг.

Көзөк бодыгач чугаазын ол улам-чылаан: — Ийн малды кол-ла ажы-

чүдөл дие, тайга-танды чурттуг, «лук-тынын» ажилдыг колхозчулар-нын мунар, көштангыр кол ынаа-зы болурунда. Түрөөн чуртка «чым-чак алдын» белеткөөрдө чүс-чүс ки-лометр ырак, орук-чырин чок, улуг харыг, кадыр-касакка тайга, эмп-нерже кижилерин аржыштырар, аджык-кашпагай, дөш-дөвүчүк билбес, өөн-хемчөгөштер кежилдир ушпан чудукту-да кырап кежиң шыдаар онзагай мал болдуру ийн. Ол, эвдөк, чик, деклялгит амтан, бөдүнүң алыс бүдүжүндөн тайгага таарык, дүгүлөрүнүн даваа кал-бак, хар иштинче оон таванырынын шөөлүг кадалбанынын ужуру ында. Айнаар черлерде оон чип чөмү хөй болганда, анаа тускай чөм белеткө-ри негеттинес.

Куш-культура болгаш спорт

ВАЛЕНТИНА СТЕНИНА — ДЕЛЕГЕЙ ЧЕМПИОНУ

ЭСТЕРСУНД, (СЭТА). Делегейин бири чери дээш хөрежөөнерини көпкө маанарының маргалдааы совет спортчуларның тилелгезине доозулган. Олар биригүш мааналдык черлерин жезден болгаш бүгү дистанцияларга эң эки тунелдерин көргүскенер. 1000 метр черге маанашкин кончук чыгыр үеде болган.

Күгү чурттар-биле, оларын ниитиле-экономиктиг тургузуундан хамарылга чокка, харылзаларны таарымчалык болдулар дээш, бүгү эргелери боттары хуудузежиринге, иштик черектерин холгаарлашпаган болгаш кайы-кайызынга ажалтыг чорукка үндештигинен кады ажалдажылганы көгүдөр дээш Румыниянын казаа биче эвес жүзүшкүнерин кылып турар.

Күрүне, ажим-агыл болгаш культуру тургузушкуну бистип улузустуң черикшинери, румын казактың чайгылыш чок шычы даштык политиказы, делегейин чамдык айтырлары шиптирлээринге бистип төрөң чуртувустун салышкыны—Румыниянык делегейге ат-аддарын өстүреринге чедирген.

Эрткен 1959 чылда улусчу Румыния улустар аразына кады ажалдажылганы быжылгаар болгаш калбартыр сорулгалыг каш-каш кемчелерин алган. Балкан чартык ортудуктун чурттарынын аразына харылзаларны калбартыр дугайында, ол райондук курүүлериң бүгү талаалыг кады ажалдажылганы көгүдөр болгаш аймыл чок чфруун коллективтик хандыр дугайында румын казактың саналары оларын эң ханы национал эрге-ажым-теринга дугуң турар.

Каттышкан Нацпарл Органназынын Кол Ассамблеянык чоктаа ча болган сессиязы РҮР-нүн төлөөлериниң ниитилгезине-биле коншак хөгжүдүмү чурттарга нефть үлетпүрүн көгүдөр сорулгалык делегейин кады ажалдажылганын организациязынын дугайында болгаш боттары башкарыла чок девискээрлерге эре өөредилгени көгүдөр дугайында азе өөредилгелерин хуудуң алган.

ССРЭ-нин тайбынга ынакшылдык политиказы, бүгү делегейде ышкы бистип чуртувуста ханы-биле чүтүлдүтүп, ажим-агыл чонор кызыгаргач дегип турар.

Чережөөншиктериниң бүгү-ниити болгаш бүгү дүжүр дугайында айтыр талазы-биле ССРЭ-нин Дэди Советиниң 1959 чылдык октябрь 31-де бүгү чурттарынын парламентариниң чоруккан Кыйгырары Румыния Улус Республикаың Национал Улуг Адуру болуң VIII сессиязына көрүп, чугаалаашкан. Бистип чуртувустун хообай үндүр дээш органы ол Кыйгырарынын ижин-биле байырлап хуудуң алган болгаш чепсегелештиңкенин бүгү ниити болгаш бүгү дүжүр ботандырар дээш демиселди болуң бүгү дегип турар дугайында меделгезин.

ССРЭ-нин Дэди Советиниң IV сессиязына эң Н. С. Хрущевтиң иштегиле болгаш ССРЭ-нин Чепсегит күштеринден 1.200.000 кижини кызырар дугайында Хообайну, а ол ишкы делегейин бүгү күрүне-ниити парламентаринге болгаш казактарыга Совет Социалистик Республикаларың Эвилелиниң Дэди Советиниң Кыйгырары румын улус улуг кедрүлүшкү-биле уткаар. Советтер чуртууну ол кемчелер бүгү делегейге тайбың дээш демиселге төөгүлүт чаа салышкын бид бистип улус көрүп турар.

Чепсегелештиңкениң дүжүр талазы-биле 10 чурттарынын, ооп иштинде РҮР-нүң төлөөкчилеринден тургустунуң комитет бо чылдык март 15-те ажалдап ателээр. Румын улусуң болгаш өске-даа бүгү улустарың тайбың чүткүдүңе дүжүп турар ажимыг кемчелерин чогаалдырың болгаш амдыралга боттандырыңа дуулаар күзел-чүткүдү-биле румын казак ол комитеттин ажалына киржир.

Чүдөк-бузар «соок дайынның» өрүңга тайбың кожа-тедөө дугунаарынын, улустарың чокшалажырынын болгаш делегейин кады ажалдажылганынын, иштик черектерин холгаарлашпазынын, таарымчалыг салды харылзаларынын принциптеринге үндештигинен быжып тайбыңны улустар күдөп турар. Ол сорулгалыг чедип алыр совет социалистик лагериниң бүгү чурттары шымдамкай болгаш сырын чангыс эптиг демисежир. Румын Улус Республика моон-даа солгаар болуң бүгү ажим-чорудулгаан ол сорулгаларга бараан боудулар.

Совет улус-биле бистип улустун найыралы бола Румыниянын хамаарышпас чорунуң, бистип чуртувуска социализмин тилелгезин тургузушкунуң моон ийгилиг чедипшиктериниң магадаалы Дэдиниң РҮР-биле ССРЭ-нин аразына найырал, кады ажалдажылга болгаш кайы-кайызынга дуулажылга дугайында Керээге ат салганнын соонда өрткен он ий чылдар база кезең болгашкан.

Чуртна бири чер дээш

ЛЕНИНГРАД, (СЭТА). Чуртун бири чери дээш хал-шыдыраа маргалдааның үшкү салымында СССР-нин чемпиону Петросян биле РСФСР-нин чемпиону Лутиков (Новосибирск) оларын өвү 16-ты көштүң соонда хайым болган.

Смислов болгаш Гуфельдиниң (Черкессы) салым алаан шыгымы болган. Делегей чемпиону чорал грессмейстер мерезин украин мастериң ийи терезинге өрөпкөш, Гуфельдиниң оон ийгилиг камгалагына күш четпей баргаш, 39-ку көште хайым болуң доозулган. Тайманов (Ленинград) — Бронштейн (Москва), Сахаров (Киев) — Корчной (Ленинград), Крогуис (Новосибирск) — Спасский (Ленинград), Симагин (Москва) — Шамкович (Москва облазы) оларын өвүнари сонгаарлаштыңан.

Эстон мастер Ней болза Либерзонун (Москва) күштүг атакаланың күш четпей дүжү берген. Багиров (Паку) Куйбышевтен келген мастер Полугаевскийниң удурландымы берге шевошкенин ажим уңеш, 29-ку көште хайым болуң арганы чедип алган. Геллер—Авербах, Суэтин—Гургендзе оларын ужура-

жалышкынына база хайым болган. ЛЕНИНГРАД, (СЭТА). Чуртун бири чери дээш хал-шыдыраа маргалдааның доозулбаан өвүнариң чедип ойнаан. Чамдык өвүнар амдаа доозулбаан.

РСФСР-нин чемпиону Лутиков грессмейстер Корнойну удуң алган, а Ней (Таллин) Шамковични тилелгезин. Сахаров (Киев) Корчной болгаш Либерзонга (кайызы-даа Москва) уттар ужура таарышкан.

Смислов—Симагин, Крогуис—Спасский, Авербах—Крогуис, Тайманов—Бронштейн, Шамкович—Смислов оларын өвүнари хайым болуң алган. Симагин Полугаевский-биле дооспаан өвүнү катап эгелелей дүжү берген.

Грессмейстер Геллер—Петросян оларын бири салыда ойнаван ужуражышкынын хайым болуң доозулган, а Суэтин—Бронштейн оларын сонгаарлаштыңан өвүн амдаа ойнаттымаан.

Үшкү салымын соонда бири черде элон хөй киржикчелер: грессмейстер Геллер, Петросян, Тайманов, мастер Полугаевский Либерзон олар чоруп турар. Оларын кижиги бүрүзү-ле 2-2 салыгы.

Дээди өөредилге черлеринге кирерлерге дуза

Дээди өөредилге черлеринге практиктиг ажим стажтыг аныктары бири ээлчеге хуудуң алыр болгаш анда киреринге белеткенериниң талазы-биле анык ажимчынырага база колхозчуларга таарымчалык байдаларын тургузарын школарың амыдырал-биле харылзаланын быжылгаар болгаш чуртка улус өөредилгезиниң системанын улам ийи сайырдыр дугайында хообуду айтып турар.

Бо чугула сорулгалы күседире-биле дээди өөредилге черлеринге шуут болгаш аэочөө өөренип кирерлерин билин быжылгап, кирериниң ажалашкенинге белеткенеринге дуулаар сорулга-биле Кызыл хоорайнын албан черлеринде, буудурулгелерде ажалдап турарларга Кызылда күрүнеин башкы институтунуң чанында төлөвилер белеткеп курууң ВЛКСМ-ниң Кызыл хоорай комитеди-биле кады институт организастап тургускан.

Белеткеп куруу дүр ай хуусаалыг болгаш орта институттуң мержейдиг башкарыл ажалдаар. Курс ажимын бо чылдык февральдың 1-ден ателээр.

Обласка АГААР БОЙДУСТУҢ БАЙДАЛЫ

Бөгүн обласка шокар булуттарлыг, хар шоолуң чагас хун болуң. Дай ой-тамында чагас чоруп биче дыңзыр. Агаарын температуразы: даглыг черлерге—15—20, чавыс черлерге — 22—27, а Кызылга—22—24 градус соок.

Редактор Н. С. ШОЙГУ.

КИНОТЕАТРЛАРГА

БӨГҮН

«ВЛКСМ-нин 30 чылы» (улуг залларда) «Амыдында кады чоруваста» («Пока ты со мной») — 12, 2.15, 4.15, 6.15, 8.15, 10.10 шактарда.

«ВЛКСМ-нин 30 чылы» (биче залга) «Баштайгы ынакшыл дугайында тоогу» («Повесть о первой любви») — 3, 5, 7, 9 шактарда.

«Каа-Хемо»: «Капитан уруу» («Капитанская дочка») — 1.15 шакта; «Ынакшылдык үнелээр херек» («Любовь надо дорожить») — 3.15, 5.15, 7.15, 9.15 шактарда.

«Восток»: «Кара бажым отта» («Тюрьма в огне») — 3.15, 5.15, 7.15, 9.15 шактарда.

ОБЛАСТЫҢ КИНОЭКРАННАРЫНГА

Ынакшылдык үнелээр херек

деп кинону көрүр.

АКЫ-ДУҢМА НАЙЫРАЛДЫҢ КЕРЭЭЗИ

★ ★ ★
М. ДАЛАЯ,
Румын Улус
Республикаың ССРЭ-де
Оңза болгаш Бүрүн
эргелиг элчини

Румын Улус Республика биле Совет Социалистик Республикаларың Эвилелинин аразына найырал, кады ажалдажылга болгаш кайы-кайызынга дуулажылга дугайында керээге ат салган хүндүн бээр 1960 чылдың февраль 4-те 12 чыл бөтүп турар. Бистип чуртувуска күрүне эрге-чагырганын ажимыч чонор шуут чаалап алганнын соонда бир ай болганда ат салдыңан ол керөө румын болгаш совет улустарынын аразында быжып найыралдын илерешкени бооп турар. Социалистик чурттарың аразында доктааттыңан чаа хевирлиг харылзаларын ол керөө илердип турар. Ол харылзаларын үндешип бүгү талаалыг ш хуузуң кады ажалдажылганын принциптери, пролетарың интернационализмниң өзүзү бооп турар.

РҮР-нүң керээге ат салган төлөөдери Москвадан эоп чанганы-биле холбаштыр Румыниянын Ажимын партиязының ТК-зының бири секретары эш Г. Георгиу-Деж мынча деп меделгезин: «Найырал, кады ажалдажылга болгаш кайы-кайызынга дуулажылга дугайында Совет Социалистик Республикаларың Эвилели-биле керээге ат салганы-биле бистип улус-демократтыг тургузувустун политика талазы-биле турмуштун чоруну быжылгаар бодалы, боудуң күжүнө бүзүрелдик боламын. Совет Эвилели ишкы күчүлү, экономиктиг, политиктиг болгаш шериң күштеринг чурт-биле Румын Улус Республикаың аразына найыралды харылзаларын болгаш кады ажалдажылганын ачымы-биле ажимычтар перспективаларга бүзүрелдик бодалын бистип улусузувуска күштедирип турар бис».

Ол чугула документиге ат салганын соонда эрткен 12 чылдар ССРЭ-биле найырал, кады ажалдажылга болгаш эвилел, Совет Эвилелин баштапкан күчүлү социалистик лагерге Румынияны боттап турары бистип чуртувустун иштик черектерин холгаарлар дээш делегей империализминиң кандыг-даа орадалжылгазына эртин шыдаатышме моондак болган болгаш болуң дээрин көргүскен.

Румын-совет найырал шагдан бээр туруп келген болгаш оон дазылы ыраккы эркен уеже ханылап кирген. Национал хамаарышпас чорук дээш, даштык ажалык черлерден хосталга дээш румын улустун демисел-биле харылзаланып Румыниянын төвүзүң чугула үе-чидалыга болза чөн таламыста бистип улуг көжарыстың ол демиселге шуут киржи келгенин дугайын база херечилеп турар.

Румыниянык ажимыч агымы, бүгү ажимыч чонор ажимчынарнын болгаш тарачынарнын баштайгы күрүнеиниң ханы ынакшылдым угаан-бодалын кезеде илердип келген. Ол күрүнеин туруп келгенин эгезинден бээр олар ону шычы өвүнү болгаш бүгү улустарын хосталга болгаш хамаарышпас чорукка эргелериниң идегелди камгалычымы деп көргөннөр. Румыния биле Совет Эвилелиниң аразына эвилелдик болгаш чок найыралдын харылзаларын доктаадып тургузары дээш румын улустун коммунисттер баштапкан эң эки оолдары буржуаз-помешик эрге-чагырганың талазында истеп сүрүшкүңе-даа түрүбайли демисежип турган. Румын-совет найырал Румынияны хосталды дээш тулушкунуңа мадыралыг Совет Армиянын когиларлары-биле болгаш гитлеризмин чылча шавары дээш кады чоруккан демиселдине румын болгаш совет дайынчыларын төккөн ханы-биле быжылдаттыңан.

РҮР биле ССРЭ-нин аразында найырал бистип улусузувустун амдыралчы эрге-ажактарына дуушпушаан, Румыниянык улус ажимычын чедипшиктеринг хөгжүдериңге, оон национал бүрүн эргезин быжылгаарына идиг болуп, социализм тургузушкунуңа улуг дуулаамчыны биске хандырып турар.

Совет Эвилели-биле найырал болгаш кады ажалдажылга бистип чуртувустун үзүктөк чок депшигезинге магадаал болуп турар. Ол найыралдың чечектешипкениңге 1948 чылда ат салдыңан Керээ чугула салышкын болган.

Румыниянык хождуудан чурт тургандан чайгылыш чокка хөгжүп турар көдө ажим-агылыг, индустриалдыг чурт болдулар чоруп Совет Эвилелиниң экономиктиг болгаш техниктиг дуулаамчымы-биле сырын харылзаланып.

Чүгле 1948—1959 чылдарын үезинде бестип Румынияга үлетпүрүн 138 чаа буудурулгелери тургустунган, оларын чартык кирези совет машиналар-биле болгаш дерилгелер-биле чепсегелеттинген. ССРЭ-нин деткичези-биле болгаш дуулаамчымы-биле хөгжүдөң холбашпаан адыр бистип чуртувустун улус ажим-агылында чок.

Бо чылдарда Румыниянык экономиказын улуг бурнугаарлаашкы-

нын көргүдөрү каш-ла саннарны айтырга чедир. 1959 чылда Румыниянын ниити үлетпүр продукциязы 1933 чылдык деңгээлиден 4,3 катап апкан. 1938 чылда деңгээрге 1959 чылдын төвүзүңе электроэнергияны—6,1 катап, көмүр-дашты —2,8 катап, бойдуз газын—20 катап, шойлу—6 катап, калың—4,6 катап, цементини—5,4 катап, жез-саазын кылыгың пестерин—3,5 катап хөйүп кылып үндүргөн.

1960 чылда улус ажим-агылынын планында өзүдөңнү улам бедик темпни көрдүнгөн. Үлетпүрүн ниити продукциязы эрткен чылдагы-зындан 14 хуу хөй болуң. Ол дээрге сөөлүг ады чылдарда бистип чуртувуска өзүдөңнү эл-не бедик темпни болуң. Үлетпүрүн каш-каш чугула адыраларына буудурулгелер оон-даа артык өөр. Чижээ, кара металлургияга продукция 28 хуу, машина тулушкунуңа—17 хуу, химия үлетпүрүнө—22 хуу, аэочөм үлетпүрүнө—барык 16 хуу көвүдөр. 1960 чылда кан эондир-рилгезиниң чүгле өзүдөңнү бестип 1938 чылда буржуаз-помешик Румыниянык бүгү бүдүрениңден ажим болуң.

Көдө ажим-агыл база көдүрүшкүңү чедип алыр, аная эркен чылдазындан 25 хуу хөй хөрөңи салдырар. Чурттуң экономиказынын хөгжүдөңнө чедипшиктериниң түнелинде ажимчынарнын болгаш албан-ажалчыларын боттуң ажал-тедөөлери 1955 чылдык деңгээлиден 1960 чылда 40 хуу ажим бедилер.

Болуңуң аар үлетпүрүн тургусканын ачымында РҮР-нүң улус ажим-агылынын бүгү адыраларын дерилгелер болгаш машиналар херек-зелелиң хөй кезең ам чурттуң боудуну кылып турар чүдөдери хандырдык турар. Оон ашкына Румыния бедик буудурулгелер хөй-хөй машиналарын, оон иштинде нефть дерилгелериң, электромоторларын, цемент заводларына шуудулааларын, турбиналарын, тракторларын болгаш өске-даа чүдөдери даштыкы чурттарга үндүрүп турар. Румыниянык нефть талазы-биле тускай эртемниң үрүңү-бүрү чурттарда ажалдап, беттарынын буудурулгелер дуржулгазын тамчылып турар.

ССРЭ-биле кады ажалдажылганы болгаш Совет Эвилелиниң дуулаамчымы румын улус бедик-биле үелел турар. Эш Георгиу-Дежтиң чугаалааны-биле алмыра, чаа ниитиле тургузуң чурттарда бис ССРЭ-де чедип алдыңан хөгжүдөңнө бедик деңгээлинге, ажимчынарнын болгаш тарачынарнын баштайгы күрүнеиниң ролуңуң дугайында Ленинниң өөредини амдыралга ССРЭ алдарымы-биле боттандырышпаан, социалистик лагериниң чурттарына ооп көргүзүп турар бүгү талаалыг акы-дуңма дуулаамчызынга даангып, бистип чуртувуста чедипшиктерини чедип алыр аргалыг болган бис.

Совет Эвилели-биле культурут харылзалар, совет уран чүдүдүн ажимдакчыларының РҮР-га болгаш Румыниянын уран чүдү коллективтерини ССРЭ-ге чоруп турары бистип улустарымыстың бот-боттарың чүгүле эки танжарына идиг бооп турар эвес, харым база румын-культурамын болгаш уран чүдүлүк хөгжүдөңнө үнелиг деткиче болуп, оон иштинде улаанышкынынга дуулап турар.

РҮР биле ССРЭ-ниң аразында найырал, кады ажалдажылга болгаш кайы-кайызынга дуулажылга дугайында Керээ тайбыны болгаш ийи чурттарың аймыл чок чоруну камгалаарына чугула чепсег болуп турар. РҮР биле ССРЭ-ниң аразында найыралдык болгаш кады ажалдажылганын харылзалары РҮР-нүн даштыкы политиказынын кол чүдү болуң турар. Идиг харылзалар ол керээни чарганында болгаш социалистик лагериниң өске-даа чурттары биле Румыниянык акы-дуңма харылзаларында илереттинип турар.

Ол харылзалар капиталистик делегейин чурттарынын аразында харылзалардан, илангыя капиталистик улуг чурттарың болгаш биче чурттарынын аразында харылзалардан үндешип-биле ылгалып турар. Румыниянык хосталарынын мурунда деп эвес харылзалар биске база турган. Ынчаарда капиталистик улуг күрүне-биле румыниянык дугурулгаларын деп эвес чорук-биле дүрүм өзүтээр быжылгап, бистип чуртун байлактарын империалистериниң араатыны-биле мөлдүрүп магадаалп турган; империалист чурттуң национал хамаарышпас чорун дорамчылап, Румынияны экономика болгаш политика талазы-биле куданырын чингедип

турган. Эрткеги ол аар-берге чорукту сактыр чорук ССРЭ-ге баштапкан социалистик лагериниң чурттары-биле бистип чуртувустун аразында доктааттыңан болгаш хөгжүп турар чаа харылзаларын эки үнелеп көөрүңге дуулап турар.

Күгү чурттар-биле, оларын ниитиле-экономиктиг тургузуундан хамарылга чокка, харылзаларны таарымчалык болдулар дээш, бүгү эргелери боттары хуудузежиринге, иштик черектерин холгаарлашпаган болгаш кайы-кайызынга ажалтыг чорукка үндештигинен кады ажалдажылганы көгүдөр дээш Румыниянын казаа биче эвес жүзүшкүнерин кылып турар.

Күрүне, ажим-агыл болгаш культуру тургузушкуну бистип улусузувустун черикшинери, румын казактың чайгылыш чок шычы даштык политиказы, делегейин чамдык айтырлары шиптирлээринге бистип төрөң чуртувустун салышкыны—Румыниянык делегейге ат-аддарын өстүреринге чедирген.

Эрткен 1959 чылда улусчу Румыния улустар аразына кады ажалдажылганы быжылгаар болгаш калбартыр сорулгалыг каш-каш кемчелерин алган. Балкан чартык ортудуктун чурттарынын аразына харылзаларны калбартыр дугайында, ол райондук курүүлериң бүгү талаалыг кады ажалдажылганы көгүдөр болгаш аймыл чок чфруун коллективтик хандыр дугайында румын казактың саналары оларын эң ханы национал эрге-ажым-теринга дугуң турар.

Каттышкан Нацпарл Органназынын Кол Ассамблеянык чоктаа ча болган сессиязы РҮР-нүн төлөөлериниң ниитилгезине-биле коншак хөгжүдүмү чурттарга нефть үлетпүрүн көгүдөр сорулгалык делегейин кады ажалдажылганын организациязынын дугайында болгаш боттары башкарыла чок девискээрлерге эре өөредилгени көгүдөр дугайында азе өөредилгелерин хуудуң алган.

ССРЭ-нин тайбынга ынакшылдык политиказы, бүгү делегейде ышкы бистип чуртувуста ханы-биле чүтүлдүтүп, ажим-агыл чонор кызыгаргач дегип турар.

Чережөөншиктериниң бүгү-ниити болгаш бүгү дүжүр дугайында айтыр талазы-биле ССРЭ-нин Дэди Советиниң 1959 чылдык октябрь 31-де бүгү чурттарынын парламентариниң чоруккан Кыйгырары Румыния Улус Республикаың Национал Улуг Адуру болуң VIII сессиязына көрүп, чугаалаашкан. Бистип чуртувустун хообай үндүр дээш органы ол Кыйгырарынын ижин-биле байырлап хуудуң алган болгаш чепсегелештиңкенин бүгү ниити болгаш бүгү дүжүр ботандырар дээш демиселди болуң бүгү дегип турар дугайында меделгезин.

ССРЭ-нин Дэди Советиниң IV сессиязына эң Н. С. Хрущевтиң иштегиле болгаш ССРЭ-нин Чепсегит күштеринден 1.200.000 кижини кызырар дугайында Хообайну, а ол ишкы делегейин бүгү күрүне-ниити парламентаринге болгаш казактарыга Совет Социалистик Республикаларың Эвилелиниң Дэди Советиниң Кыйгырары румын улус улуг кедрүлүшкү-биле уткаар. Советтер чуртууну ол кемчелер бүгү делегейге тайбың дээш демиселге төөгүлүт чаа салышкын бид бистип улус көрүп турар.

Чепсегелештиңкениң дүжүр талазы-биле 10 чурттарынын, ооп иштинде РҮР-нүң төлөөкчилеринден тургустунуң комитет бо чылдык март 15-те ажалдап ателээр. Румын улусуң болгаш өске-даа бүгү улустарың тайбың чүткүдүңе дүжүп турар ажимыг кемчелерин чогаалдырың болгаш амдыралга боттандырыңа дуулаар күзел-чүткүдү-биле румын казак ол комитеттин ажалына киржир.

Чүдөк-бузар «соок дайынның» өрүңга тайбың кожа-тедөө дугунаарынын, улустарың чокшалажырынын болгаш делегейин кады ажалдажылганынын, иштик черектерин холгаарлашпазынын, таарымчалыг салды харылзаларынын принциптеринге үндештигинен быжып тайбыңны улустар күдөп турар. Ол сорулгалыг чедип алыр совет социалистик лагериниң бүгү чурттары шымдамкай болгаш сырын чангыс эптиг демисежир. Румын Улус Республика моон-даа солгаар болуң бүгү ажим-чорудулгаан ол сорулгаларга бараан боудулар.

Совет улус-биле бистип улустун найыралы бола Румыниянын хамаарышпас чорунуң, бистип чуртувуска социализмин тилелгезин тургузушкунуң моон ийгилиг чедипшиктериниң магадаалы Дэдиниң РҮР-биле ССРЭ-нин аразына найырал, кады ажалдажылга болгаш кайы-кайызынга дуулажылга дугайында Керээге ат салганнын соонда өрткен он ий чылдар база кезең болгашкан.

БӨГҮН ВО АРЫНДА!

Совет күрүне ажилдакчылары АКШ-та

Румын Улус Республиканың элчини бижип тур

Күш-культура болгаш спорт

Совет күрүне ажилдакчыларының АКШ-та чоруп турары

НЬЮ-ПОРК, (СЭТА). Совет күрүне ажилдакчыларының Каттышкан Штаттарда чоруп турар төлөөдери январь 30-де Нью-Йорктуң университетинде барганнар.

Университеттин оралакчы президентин доктор Д. Стодлард студенттерин болгаш башкыларын мурундан совет аалчыларга байыр чедирген.

АКШ-та өөредилге системанын дугайында чүтү болуп турарын Д. С. Полааскийден радио корреспондентини айтырарга, ол: бо талазы-биле американарга адаарган турган эң база турган-на, мынчалза-даа Совет Эвилели ам дыка мурнап берген деп харыллаан.

Совет күрүне ажилдакчыларының ийги болуң эртен демир болгаш кан институтуна чораш, оон ажилдакчыларының эртем ажимы-биле танышканнар.

Хүнүн ийги чартында совет төлөөдериң кижигүнери Каттышкан Штаттарда Организациязыга барган. КНО-нуң чингиле секретарының дуулаамчызы Э. Кордьеге чорашкан.

Оон соонда совет төлөөдери Нью-Йоркта амгы үениң уран чүтү мурейни көргөш, радио чериниң конферентиге баргаш, ук чериниң телевидение студиязынын ажимы-биле танышканнар.

Кежээ АКШ-тың салды-үлетпүр бөдүртериниң төлөөкчилери Р. Даулинг совет күрүне ажилдакчыларынын алдары дээш шайлаага тургускан. Эп-найыралдын байдалыга эркен шайлаага үезинде Р. Даулинг совет күрүне ажилдакчыларына байыр чедиргеш, Каттышкан Штаттарга чедипшиктерин аян-чорукту эларга күзөөн.

Оон дараазында совет төлөөдериң улугуңуңу РСФСР-нин Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Д. С. Полянский өсө берген. Бистер силериниң кыямчыктыг чуртунарга чаагай тура-соруң-биле келген бис. Унуптервис мурнунда бистип-биле Н. С. Хрущев беседалашкан. Ол Каттышкан Штаттарга боудунуң чоранын күдөңнө-биле чугаалааш, америк улуска боудунуң хүдүткөлиң болгаш оң дээр чүдөдери күзөөнниң дамчыдарын дилээр деп ол чугаалаан.

Делегейин бүгү чурттарынын аразында харылзаларын экижип турарынын дугайын, совет эртемнин болгаш экономиканың чедипшиктериниң дугайын чугаалааш, Д. С. Полянский түнелинде меделгезин болза:

— Бистериң ийи агы социал системаларың чурттарымыс тайбың чарытын чорудулгаларынын үезинде боттарынын артык күштүң бүгү делегейге көргүдериң күзөп турар бис. Улустарга материалдыг болгаш угаан-бодал чаагайдылганын байлакшымын тургузар та-

лазы-биле бо улуг-чаагай чарышка тилелгезиниске бүзүрөөр бис.

Шериңлериң болгаш чепсегелештиңкениң кызырарынын чарыжы дээш, улуска материалдыг болгаш угаан-бодалың чаагайдылганын чүдөдериң бүдүрениң чарыжы дээш силерни совет кижилер кыйгырып турар. Силерин чуртунарга бистериң келген ужурувусу-даа бо.

ПРИНСТОН, (Нью-Джерси штат). СЭТА-нын корреспондентини В. Богачевтиң дынатканы бола: январь 31-нин эртенинде АКШ-та чоруп турар совет күрүне ажилдакчылары Нью-Джерси штатта электростанцияга чорашкан. Электростанциянын ажилчылары-биле ССРЭ-ден келген аалчыларын аразында эп-найыралчы беседалашкынын болган.

Ону көргөниң соонда совет төлөөдериң кижигүнери Принстонун университетинде барганнар. Аңаа баарга, Нью-Джерси штаттын губернатору Роберт Мейнер кадым-биле совет күрүне ажилдакчыларына ийи байырын чедирген. Д. С. Полянский губернаторга ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Н. С. Хрущевтан байырын болгаш эң дээр көзүдериң дамчыткан. Мейнер кичөөнөй салганы дээш өөрүп четтирген болгаш боудунуң талазында Н. С. Хрущевка ийи байыр чедирип көрүң деп дилээр. Ол Совет Эвилелиңе чоран хүннериниң дугайын ийи-биле сактып чугаалаан.

Беседа эл-не эп-найыралчы байдал-биле болган. Төлөөдериң кижигүнеринге Принстон хоорайың даргазы Р. Мейл байыр чедирген. Принстонун кижилери Совет Эвилелиңден келген аалчыларга байыр чедирип турар деп ол орустап чугаалаан.—Силерин маңа келгеннер болза найыралче болгаш эки чүдөдөргө чүт